

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № 11
від «22» січня 2024 року

Завідувачка кафедри:
Воробйова О.С.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

**ГЕНДЕРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: СТРУКТУРА,
СЕМАНТИКА, ПЕРЕКЛАД**

Виконавець:

Студентка VI курсу, групи 601-ФФ
Кондрацька Дарія Сергіївна

Керівник роботи:

Воробйова Оксана Сергіївна
кандидат філологічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:

кількість балів, ECTS:

Підпис керівника

РЕФЕРАТ

МР: 85 с., 53 джерела.

Об'єкт дослідження – гендерна термінологія англійської мови.

Мета роботи – проаналізувати гендерну термінологію англійської мови, включаючи вивчення структурних та семантичних аспектів; розкрити специфіку виразів, пов'язаних із гендерною ідентичністю, та їх відтінки в мовленні.

Методи дослідження – методика безпосередніх складників, метод компонентного аналізу, метод перефразування, контекстологічний і дистрибутивний аналіз, метод перекладацького аналізу, метод аналізу та узагальнення, описовий метод та метод кількісних підрахунків.

У першому розділі магістерської роботи окреслено теоретичні засади дослідження терміну в сучасному мовознавстві та перекладознавстві, зокрема визначені поняття «термін» та «термінологія», виділені їхні ознаки; розглянута структура терміну та способи перекладу термінологічних одиниць.

У другому розділі проаналізовані практичні аспекти перекладу термінів у сфері гендерної політики, виокремлені їхні структурні типи, визначені способи їх перекладу та семантика.

Розділи супроводжуються висновками до кожного з них, а також загальними висновками, в яких у найбільш загальному вигляді висвітлюються підсумки проведеного дослідження.

ГЕНДЕР, ТЕРМІНОЛОГІЯ, ТЕРМІН, СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА,
ПЕРЕКЛАД, СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ, ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНУ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ	6
1.1. Поняття «термін» та «термінологія», їхні ознаки	6
1.2. Структура терміна	15
1.3. Багатозначність термінів та їх класифікації	20
1.4. Способи перекладу термінологічних одиниць: Огляд методів та підходів	24
1.5. Перекладацькі трансформації під час перекладу термінології	38
Висновки до розділу 1	55
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ	57
2.1. Структурні типи термінів у сфері гендерної політики	57
2.2. Способи перекладу термінів у сфері гендерної політики	66
2.3. Семантика термінів у сфері гендерної політики	70
Висновки до розділу 2	76
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79

ВСТУП

У сучасному суспільстві обговорення питань гендерної рівності і вираження гендерної ідентичності стають центральними в контексті культурних, соціальних та політичних викликів. Особливо велика увага приділяється мовному вираженню гендерних ролей та термінів. Англійська мова, яка є глобальним інструментом комунікації, відіграє ключову роль у цьому дискурсі. Все це зумовлює **актуальність** дослідження.

Метою даного дослідження є глибокий аналіз гендерної термінології англійської мови, включаючи вивчення структурних та семантичних аспектів. Головна мета - розкрити специфіку виразів, пов'язаних із гендерною ідентичністю, та їх відтінки в мовленні.

Досягнути поставленої мети можливо шляхом виконання таких **завдань**:

1. Аналіз структурно-семантичних особливостей гендерної термінології.
 - Розгляд основних лінгвістичних конструкцій, що виражають гендер.
 - Визначення специфічних семантичних відтінків гендерних термінів.
2. Дослідження впливу гендерної мовної динаміки на переклад.
 - Вивчення труднощів, які виникають при перекладі гендерно зумовлених висловлювань.
 - Аналіз варіативності перекладу гендерної термінології в різних культурних контекстах.
3. Визначення ролі гендерної термінології у міжкультурних комунікаціях.
 - Аналіз впливу гендерної мовної динаміки на міжкультурне сприйняття.
 - Вивчення можливостей адаптації гендерної термінології для забезпечення ефективної міжкультурної комунікації.

Об'єктом дослідження є гендерна термінологія англійської мови.

Предмет дослідження – структурні та семантичні особливості виразів, пов'язаних із гендерною ідентичністю.

Методи дослідження зумовлені метою і завданнями роботи. Для досягнення поставлених завдань використовуватимуться різні методи:

- Лінгвістичний аналіз текстів.
- Компаративний аналіз гендерної термінології.
- Метод корпусного дослідження.

Наукова новизна: Дослідження вносить свій вклад у науковий дискурс через системний погляд на гендерну термінологію англійської мови та розробку рекомендацій для мовців та перекладачів у забезпеченні ефективної комунікації в гендерно різноманітних контекстах.

Теоретичне та практичне значення: Дослідження гендерної термінології англійської мови має велике теоретичне значення, розширюючи розуміння лінгвістичних механізмів вираження гендерної ідентичності та удосконалюючи теорію перекладу. Внески включають аналіз структурно-семантичних аспектів, виявлення нових тенденцій у використанні гендерної термінології, та розробку стратегій перекладу. Практично, дослідження надає рекомендації для перекладачів та мовців, сприяючи ефективному використанню гендерної мовної динаміки у різних культурних контекстах. Це важливо для підтримки міжкультурного спілкування та розвитку гендерної лінгвістики та перекладу.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі визначаються мета дослідження та його завдання, об'єкт та предмет роботи, методи дослідження; обґрунтовується актуальність вибраної проблематики; окреслюються наукова новизна, теоретичне та практичне значення роботи.

Загальний обсяг роботи становить 85 сторінок, бібліографія містить 53 джерела використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНУ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1. Поняття «термін» та «термінологія», їхні ознаки

Термін - це спеціалізоване слово або фраза, що використовується у конкретній галузі знань або дисципліні для точного позначення концепцій, явищ, об'єктів чи процесів [17]. В сучасному мовознавстві та перекладознавстві термін – це спеціалізоване слово або фраза, що має точне і чітке значення в певній галузі знань, науці чи іншій сфері.

Терміни часто визначаються через їхню семантику, тобто значення. У мовознавстві, аналіз семантики термінів включає розгляд конкретних значень, які вони передають у межах конкретної галузі.

Семантика терміну в мовознавстві та перекладознавстві вивчає значення, що стоїть за словом чи фразою в контексті конкретної галузі чи дисципліни, зокрема:

1. Денотативне значення - це основне, лексичне значення терміну, яке вказує на конкретний об'єкт, концепцію, явище чи процес [4]. Наприклад, у терміні "гравітація" денотативне значення вказує на силу, яка притягує предмети один до одного.

2. Конотативне значення - це додаткові асоціації або емоційні відтінки, пов'язані з терміном [13].

3. Синтаксичне значення вказує на взаємозв'язок терміну з іншими словами в реченні, визначає його роль у структурі речення та взаємозв'язок з іншими частинами мови.

4. Морфологічне значення включає аналіз будови та форми терміну, таких елементів як корені, суфікси та префікси [18].

5. Лінгвокультурні та лінгвосоціальні аспекти враховують вплив культурних та соціальних чинників на значення терміну в різних мовних спільнотах [12].

6. Полісемія та моносемія. Полісемія вказує на те, коли одне слово має кілька різних, але пов'язаних значень. Моносемія, навпаки, означає, що термін має лише одне стабільне значення [6].

7. Гіпероніми та гіпоніми. Гіпероніми - загальні терміни, що охоплюють кілька підкатегорій (наприклад, "фрукт"). Гіпоніми - конкретні терміни, які входять в ці категорії (наприклад, "яблуко", "банан") [9].

Вивчення семантики терміну є важливим для точного розуміння мови та ефективного його використання в науці, техніці та інших спеціалізованих галузях.

Терміни можуть мати специфічну структуру, яка відображає їхню лексичну та морфологічну будову. Це може включати корені, префікси, суфікси та інші елементи[43]. Структура терміну включає в себе ряд елементів, які визначають його лексичну та морфологічну будову. Розглянемо детальніше структурні аспекти терміну:

1. Корінь - це основа слова, яка містить його базове значення. Корінь може бути одиночним звуком чи комбінацією звуків, і він залишається незмінним у всіх варіантах слова. Наприклад, у терміні "біологія" корінь "біо" вказує на життя [18].
2. Префікс - це частина слова, яка розташована перед коренем і змінює його значення або додає до нього додаткові відтінки. Наприклад, у терміні "прекурсор" префікс "пре-" вказує на попередність чи передумову [35].
3. Суфікс: Це частина слова, яка додається після кореня і також може змінювати або доповнювати його значення. Наприклад, у терміні "гідрологія" суфікс "-логія" вказує на вивчення чого-небудь [22].
4. Інфікс - це елемент, який вставляється у середину слова, змінюючи його значення. Інфікси менш поширені, але іноді використовуються для творення термінів [46].

5. Морфеми - це найменші значущі частини слова, які можуть бути афіксами (префікси, суфікси, інфікси) або кореневими морфемами [11].
6. Синтаксична структура: вказує на те, як термін вписується в речення та як взаємодіє з іншими елементами мови. Це включає в себе питання про те, чи може термін виконувати роль підмета, присудка чи іншої частини мовлення [51].
7. Гіпероніми та гіпоніми. У структурі терміну може бути відображена його відносна позиція в ієрархії понять. Гіпероніми - це загальні терміни, а гіпоніми - конкретні, які належать до певної категорії [29].

Розуміння структури терміну важливе для точного вживання та правильного розуміння в спеціалізованих областях знань, а також для успішного перекладу та інтерпретації термінології між мовами [13].

Важливим аспектом термінів є їхня специфіка вживання в конкретних контекстах. Терміни можуть мати різні відтінки значень в залежності від того, як вони використовуються в різних областях. Специфіка вживання терміну визначається контекстом його застосування в конкретній галузі знань чи дисципліні [23].

Терміни найчастіше використовуються в спеціалізованих галузях, таких як медицина, фізика, інформаційні технології тощо експертами та фахівцями, що робить їх важливим інструментом взаєморозуміння та обміну інформацією серед спільноти. У цих випадках терміни мають точні визначення та використовуються для конкретної ідентифікації понять [42].

Вживання термінів має на меті надати точну та чітку інформацію, уникнути двозначності та забезпечити однозначність в спілкуванні серед фахівців. У багатьох галузях існують стандартизовані терміни, які визначаються організаціями чи стандартизаційними органами [17]. Це сприяє уніфікації термінології та уникненню непорозумінь. Терміни дозволяють передавати значущий обсяг інформації в коротшій формі, що особливо важливо в спеціалізованих текстах чи наукових дослідженнях [31].

В спеціалізованих галузях має важливе значення створення термінів, які легко ідентифікуються та еквівалентні у різних мовах. Це сприяє міжнародній комунікації та обміну знанням [11].

Зміни в технологіях, науці чи суспільстві можуть впливати на вживання термінів, що вимагає постійного оновлення та адаптації фахівців до нових термінологічних трендів. Загальна специфіка вживання терміну залежить від конкретної галузі та контексту, в якому він використовується [53].

Інтернаціоналізація та еквівалентність в перекладі є ключовими поняттями у забезпеченні ефективної комунікації між різними мовами та культурами [42]. Розглянемо ці аспекти більш детально.

Інтернаціоналізація термінології:

1. Стандартизація міжнародних термінів. У багатьох галузях знань інтернаціоналізація передбачає створення стандартів та узгоджених міжнародних термінів. Це сприяє однозначності та зрозумілості в обміні інформацією між фахівцями з різних країн [23].

2. Уніфікація термінів у науці та техніці. Інтернаціоналізація важлива у сферах, де співпраця між науковцями, інженерами та фахівцями з різних країн є розповсюдженим явищем. Забезпечення єдиної термінології полегшує розуміння та обмін знанням [51].

3. Міжнародні організації та стандартизація. Організації, такі як ISO (Міжнародна організація зі стандартизації), активно працюють над створенням міжнародних стандартів та термінології в різних сферах, включаючи техніку, медицину та інші [14].

Еквівалентність в перекладі:

1. Семантична точність. Еквівалентність в перекладі вимагає, щоб перекладений термін точно передавав семантику оригіналу, зберігаючи його основне значення.

2. Контекстуальна відповідність. Еквівалентність враховує контекст вживання терміну та забезпечує, щоб перекладений термін був відповідний у конкретному мовному та культурному середовищі [7].

3. Функціональна відповідність [11]. Еквівалентність в перекладі орієнтується на збереження функціональності терміну та його ролі у тексті, а не лише на лексичну відповідність.

4. Експресивність та стилістична відмінність [28]. При еквівалентному перекладі дбається про збереження виразності та стилістичних особливостей оригіналу, адаптуючи їх до норм мови та культурних нюансів.

5. Уникнення лексичного зближення [20]. Важливо уникати простого лексичного зближення, коли перекладений термін здається подібним за звучанням, але має відмінне значення.

Інтернаціоналізація та еквівалентність в перекладі сприяють глобальному спілкуванню та розумінню, забезпечуючи, щоб мовний бар'єр не перешкоджав обміну знанням та інформацією між різними культурами та мовами.

Терміни можуть зазнавати змін у значеннях та вживанні внаслідок розвитку галузей знань, технологій чи соціокультурних змін [16]. Динаміка зміни та розвитку термінів в мовознавстві та перекладознавстві відображає постійні трансформації у мовній термінології, викликані еволюцією науки, технологій, соціокультурних тенденцій та інших факторів. Такими факторами зокрема є:

1. Технологічний прогрес. Зі зростанням технологій виникають нові поняття і терміни для опису та позначення нових явищ, винаходів та технологічних розробок. Прикладами можуть бути терміни, пов'язані з інтернетом, штучним інтелектом, кібербезпекою тощо [43].

2. Науковий прогрес і дослідження. Розвиток наукових дисциплін приводить до появи нових термінів та переосмислення існуючих. Динаміка

зміни термінів відображає розширення знань та нові підходи до вивчення різних наукових галузей [29].

3. Соціокультурні зміни. Зміни в суспільстві, його цінностях та культурі впливають на термінологію. Наприклад, розквіт гендерних студій призводить до виникнення нових термінів, що відображають різноманітні аспекти гендерної та сексуальної ідентичності [9].

4. Глобалізація та міжкультурна взаємодія. Зростання міжнародних зв'язків та глобалізація призводять до взаємного впливу мов та термінологій. Терміни можуть бути запозичені з інших мов або отримувати нові відтінки в міжкультурних обмінах [27].

5. Еволюція концепцій і ідей. Зміна сприйняття концепцій і ідей веде до переосмислення термінів. Наприклад, розвиток поглядів на екологію призводить до появи нових термінів, що відображають більш сучасні та комплексні підходи до охорони навколишнього середовища [14].

6. Лінгвістичні тенденції. Зміни у вживанні мови, нові лінгвістичні тенденції та моди можуть впливати на термінологію. Такі зміни можуть виникати внаслідок мовного експерименту, розширення лексичного запасу або змін у граматичних структурах [36].

7. Інновації в перекладі та лінгвістиці. Розвиток нових підходів до перекладу та лінгвістики може впливати на термінологію та використання термінів у спеціалізованих галузях [5].

Розуміння динаміки зміни та розвитку термінів важливо для фахівців у різних галузях, адже це дозволяє підтримувати термінологію актуальною, точною та відповідною сучасним вимогам та реаліям.

Терміни часто входять у склад термінологічних систем, які об'єднують їх в певній галузі. Дослідження термінологічних систем дозволяє краще розуміти внутрішні зв'язки та логіку використання термінів.

Термінологічні системи — це структуровані мовні комплекси, що об'єднують терміни та поняття в певній галузі знань чи дисципліні [21]. Розглянемо більш детально структуру термінологічних систем:

– Терміни – це основна одиниця термінології, яка позначає конкретне поняття або об'єкт у певній галузі. Терміни повинні бути точними, чіткими та однозначними [37].

– Визначення – це пояснення або опис того, що позначає конкретний термін. Визначення має за мету уникнути двозначності та забезпечити правильне розуміння терміну [14].

– Класифікація – це розподіл термінів за певними критеріями чи категоріями, що спрощує організацію та розуміння термінологічної системи [29].

– Співвідношення та асоціації – це вказівка на взаємозв'язки між термінами та їхні ролі в певному контексті [9].

Метою та основними функціями термінологічних систем є:

– забезпечення чіткості та однозначності в трактуванні понять та термінів у конкретній галузі [43].

– сприяння ефективній комунікації між фахівцями в межах певної галузі знань, де важлива точність та узгодженість розуміння термінології [27].

– забезпечення того, щоб один і той же термін не мав різних інтерпретацій, особливо в спеціалізованих галузях [5].

– створення стандартів та норм для використання термінів, які допомагають уникнути непорозумінь та забезпечують узгодженість у вживанні [36].

– динамічність, здатність до адаптації та розширення, враховуючи зміни в галузі та сучасних тенденцій [14].

В управлінні термінологічними системами можуть використовуватись такі інструменти:

1. Термінологічні бази даних, для систематизації та збереження термінологічної інформації.
2. Лексикографічна робота: розробка словників та глосаріїв для визначення та пояснення термінів.

3. Спеціалізовані термінологічні органи, розвиток інституцій, які відповідають за створення та управління термінологічними стандартами в певних галузях.
4. Освіта та підготовка фахівців, навчання правильному вживанню та розумінню термінології відповідно до встановлених стандартів [21].

Термінологічні системи є необхідним інструментом для забезпечення зрозумілості та однозначності у комунікації між фахівцями та визначеними галузями знань. Вони дозволяють систематизувати та стандартизувати мовлення, роблячи його більш ефективним та надійним.

Розуміння цих аспектів терміну в сучасному мовознавстві та перекладознавстві є ключовим для точного та ефективного спілкування у спеціалізованих галузях, а також для успішного перекладу та інтерпретації текстів з різних мов.

Дослідження термінів в сучасному мовознавстві та перекладознавстві базується на ряді теоретичних засад [12]:

1. Семантичний аспект. Однією з ключових теоретичних засад є розгляд термінів як одиниць мовної системи з чіткими семантичними межами [7]. Дослідники аналізують значення термінів, їхні внутрішні структури та зв'язки з іншими термінами в мовній системі.
2. Когнітивний аспект. Терміни також досліджуються з точки зору когнітивної лінгвістики, яка досліджує, як мова відображає наше сприйняття світу [2]. Дослідники аналізують, як концепції, позначені термінами, відображають пізнавальні структури та процеси.
3. Функціональний аспект. В мовознавстві важливо розглядати функціональну роль термінів в комунікації та в контексті конкретних дисциплін чи галузей знань [6]. Дослідження включають в себе аналіз специфіки використання термінів у різних контекстах.
4. Перекладознавчий аспект. Особлива увага приділяється перекладознавчим аспектам дослідження термінології, так як правильний переклад термінів має велике значення для точності

інтернаціональної комунікації та розуміння спеціалізованих текстів [11].

Ці теоретичні засади допомагають розуміти, як терміни функціонують у мовній системі та як їх можна досліджувати в сучасному мовознавстві та перекладознавстві.

Іншими поняттями, необхідними для розуміння терміну та термінології є:

- 1) Термінологічна лінгвістика – це галузь мовознавства, що спеціалізується на дослідженні та описі термінів [17]. Ця галузь вивчає особливості структури, семантики та функцій термінів у різних мовах і галузях знань.
- 2) Термінологічні бази даних. Зберігання та організація термінологічної інформації в онлайн базах даних дозволяє дослідникам та професіоналам швидко знаходити необхідні терміни, їхні визначення та еквіваленти в різних мовах [9].
- 3) Лексикографія та термінографія. Лексикографи створюють термінологічні словники, які надають вичерпну інформацію про терміни, їхні визначення та контексти використання. Також існують спеціалізовані видання, що присвячені термінології конкретних галузей (термінографічні словники) [16].
- 4) Стандартизація та нормалізація термінології. У багатьох галузях стандартизація термінології важлива для уникнення недорозуміння та сприяє точності міжнародної комунікації. Організації, такі як ISO (Міжнародна організація зі стандартизації), займаються розробкою стандартів термінології [14].
- 5) Мовознавчий підхід до дослідження термінології. Вивчення термінів також включає аналіз їхньої походження, структурних особливостей та взаємозв'язків між термінами в різних мовах [8]. Мовознавці вивчають, як терміни еволюціонують в часі.

- б) Мовна практика та термінотворення. Дослідження термінів включає аналіз процесів творення нових термінів, а також вивчення тенденцій у вживанні та зміні значень термінів в сучасній мовній практиці [5].

Зазначені дані відображають важливі аспекти дослідження термінології в сучасному мовознавстві та перекладознавстві. Дослідники у цих галузях спрямовують свої зусилля на розуміння структури, функцій і ролі термінів у мові та спеціалізованих дисциплінах.

1.2. Структура терміну

У сучасному мовознавстві та перекладознавстві вивчення структури терміну виявляється важливою задачею, що сприяє розумінню лексичних та граматичних особливостей спеціалізованої мови. Розглянемо ключові аспекти структури терміну та їх вплив на сучасне мовознавство та процес перекладу.

Морфемна будова терміну є ключовим елементом вивчення лексичної структури спеціалізованої термінології в сучасному мовознавстві та перекладознавстві [4]. Морфеми є найменшими значущими одиницями мови, що несуть семантичне чи граматичне значення. Аналіз морфемної будови терміну дозволяє розкрити його структурні та семантичні компоненти.

1. Корінь терміну. Корінь є основною морфемою, яка несе основне значення слова [10]. Приклад: у терміні "біологія" корінь "біо-" вказує на пов'язаність з живими організмами.

2. Префікси та суфікси:

- *Префікси* - морфеми, що розташовані перед коренем, можуть змінювати або доповнювати його значення [1]. Приклад: у терміні "дезінфекція" префікс "дез-" вказує на видалення, усунення.

- *Суфікси* - морфеми, що розташовані після кореня, додаються для утворення нових форм чи значень слова [13]. Приклад: у терміні "генетика" суфікс "-тик" вказує на науку про щось.

3. Інфікси та афікси:

- *Інфікси* - морфеми, які вставляються всередину кореня та можуть змінювати його форму [15]. Приклад: в англійському терміні "unbelievable" інфікс "-liev-" вказує на віру чи вірування.

- *Афікси* - загальний термін для морфем, які додаються до слова, включаючи префікси, суфікси та інфікси.

4. Морфемні зміни та комбінації:

- *Аломорфи* - різні форми одного морфему, які з'являються в різних лінгвістичних контекстах [3]. Наприклад, морфема "plural" має аломорфи "-s" та "-es" в англійській мові.

- *Морфемні комбінації* - з'єднання різних морфем для утворення нових слів або термінів.

Вивчення морфемної будови терміну дозволяє розкрити його внутрішню структуру, розуміти семантичні відтінки та вплив лексичних елементів на значення терміну. Цей аналіз є ключовим для точного розуміння термінології та ефективного перекладу у сферах знань, де терміни використовуються як основні мовні одиниці [12].

Синтаксична структура терміну визначає, як він взаємодіє з іншими лексичними одиницями у складі речення та тексту [23]. Аналіз синтаксичної структури допомагає розуміти роль та місце терміну в мовленнєвому акті та виявляти його функціональні особливості:

1. Місце в реченні. Визначення, як термін взаємодіє з іншими частинами мовлення [11]. Наприклад, термін "біологія" може бути суб'єктом у реченні "Біологія вивчає життя".
2. Синтаксичні відмінності в галузі. Фразеологічні конструкції, аналіз термінів у фіксованих фразах або термінологічних конструкціях, що характерні для конкретної галузі знань [42]. Приклад: "генетична інженерія" - фразеологічна конструкція в галузі біотехнологій.
3. Синтаксичні взаємодії в тексті. Контекстуальна роль - вивчення, як термін взаємодіє з іншими термінами у певному контексті тексту [29].

Приклад: у тексті про медичні дослідження термін "клінічні випробування" може взаємодіяти з "пацієнтами" та "результатами".

4. Роль в науковому тексті. Аналіз використання терміну як технічної та наукової одиниці в наукових текстах [5]. Приклад: у науковій статті з фізики термін "квантова теорія" виступає як ключова концепція.
5. Синтаксична структура терміну в різних мовах. Мовні відмінності - аналіз того, як синтаксична структура терміну може відрізнятися в різних мовах [17]. Приклад: термін "computer science" в англійській мові включає синтаксичну конструкцію, яка відрізняється від еквіваленту української мови "інформатика".
6. Синтаксичні конструкції у професійних текстах, дослідження особливостей синтаксичних конструкцій у спеціалізованих термінах [51]. Приклад: у юридичному тексті термін "правова відповідальність" може використовуватися в різних синтаксичних структурах залежно від контексту.

Аналіз синтаксичної структури терміну важливий для розуміння його функціональної ролі в тексті, а також для точного відтворення його синтаксичних особливостей під час перекладу.

Контекстуальне значення терміну визначається його інтерпретацією в конкретному мовленнєвому або культурному середовищі. Це означає, що значення терміну може змінюватися в залежності від контексту, у якому він вживається.

Контекстуальна специфікація [15]: Значення терміну уточнюється та обмежується конкретним контекстом. Наприклад, термін "клінічні випробування" має різні конотації у медичному та науковому контексті.

1. Множинні значення [42]: Терміни можуть мати кілька значень, які виявляються в різних ситуаціях. Наприклад, термін "контракт" може означати угоду у юридичному контексті або зменшення м'язового скорочення в медичному.

2. Асоціації та семантичні перекося [27]: Значення терміну може асоціюватися з певними поняттями або мати семантичний перекося в залежності від того, де він вживається. Наприклад, термін "екологія" може асоціюватися з природоохоронними аспектами або з економічними та соціальними вимірами в різних контекстах.

3. Фразеологічне вживання [8]: Терміни можуть набувати специфічних значень в фразеологічних конструкціях. Наприклад, в фразі "зелена енергія" термін "зелена" набуває екологічного значення.

4. Лінгвістичні та культурні нюанси [33]: Значення терміну може залежати від лінгвістичних та культурних нюансів. Наприклад, український термін "відомості" може мати інше конотативне навантаження порівняно з англійським "information".

5. Зміна значення в розвитку мови [19]: Зміна контексту може призводити до еволюції значення терміну з часом. Так, термін "мобільний" може змінювати своє значення в контексті технологічних змін.

Детальний аналіз контекстуального значення терміну важливий для точного розуміння та правильного вживання термінології у різних областях знань. Під час перекладу особливу увагу слід приділяти врахуванню контексту, щоб передати всі нюанси та специфіку значення терміну.

Контекстуальне значення терміну визначається його інтерпретацією в конкретному мовленнєвому або культурному середовищі. Це означає, що значення терміну може змінюватися в залежності від контексту, у якому він вживається.

1. Еквівалентність перекладу [49]: Структура терміну може впливати на можливість знаходження еквіваленту в іншій мові. Наприклад, якщо термін має складну морфемну або синтаксичну структуру, може бути складніше знайти повний еквівалент.

2. Лексико-граматичні відмінності [27]: Різні мови можуть мати різні лексико-граматичні структури, що може призводити до

неоднозначностей під час перекладу. Наприклад, структурні різниці у вживанні префіксів чи суфіксів.

3. Терміни з множинними значеннями [16]: Якщо термін має кілька значень, його структура може визначати, яке саме значення слід вибрати в конкретному контексті перекладу.

4. Структура та стиль перекладу [37]: Врахування структури терміну допомагає підібрати відповідний стиль перекладу, що відповідає лексичним та граматичним особливостям мови-мети.

5. Вплив на читабельність та зрозумілість [7]: Нестандартна морфемна чи синтаксична структура терміну може впливати на читабельність та зрозумілість перекладу, зокрема в тих випадках, коли структура не збігається зі стандартами мови-мети.

6. Адаптація до культурного контексту [14]: Структура терміну може вимагати адаптації до культурного контексту мови-мети. Це стосується вибору еквівалентів та врахування культурних особливостей.

7. Труднощі перекладу структурно складних термінів [23]: Терміни зі складною структурою можуть представляти труднощі під час перекладу через різницю у мовних системах та структурних особливостях.

Детальний аналіз структури терміну під час перекладу є ключовим для забезпечення точності, якості та адаптації мовного виразу до конкретного мовно-культурного контексту.

Переклад структурно складних термінів може викликати ряд труднощів через їхню морфемну та синтаксичну складність, а також контекстуальні відмінності між мовами. Розглянемо основні аспекти цих труднощів:

1. Морфемна складність:

- Складні корені. Терміни можуть містити корені з кількома морфемами, що робить їх переклад більш складним [23].
- Морфемні поєднання. Комбінації різних морфем можуть створювати унікальні терміни зі специфічним значенням [41].

2. Синтаксична складність:

- Позиція в реченні. Структура терміну та його функціональна роль у реченні може різнитися між мовами, ускладнюючи вибір правильного перекладу [32].

- Синтаксичні конструкції. Деякі терміни використовуються у специфічних синтаксичних конструкціях, які можуть варіюватися між мовами [14].

3. Лексичні та культурні відмінності:

- Відсутність еквівалентів. Деякі терміни можуть бути структурно унікальними для певної мови, і відсутність точного еквіваленту може призвести до труднощів у перекладі [9].

- Культурні конотації. Терміни можуть мати специфічні культурні конотації, які важко передати в іншій мові [47].

4. Багатозначність та Полісемія:

- Різні значення термінів. Складні терміни можуть бути багатозначними, і вибір правильного перекладу залежить від контексту [36].

- Поліфункціональність. Терміни можуть використовуватися у різних галузях та мати різні значення [18].

Структура терміну виявляється ключовим елементом як для розуміння мовознавчих аспектів, так і для забезпечення точності та ефективності перекладу. Подальше дослідження в цій області сприятиме розвитку сучасного мовознавства та перекладознавства, враховуючи взаємодію між структурою термінів та їх семантикою в різних мовних середовищах.

1.3. Багатозначність термінів та їх класифікації

Напевно що, основною вимогою, що пред'являється терміну, є безпосередньо його однозначність. Але якщо мова доходить до практики, то можна сказати, що там вона не завжди зможе реалізуватися. Дивлячись на це, виникають різноманітні питання та думки. Відомо, що деякі вчені вважають, що полісемія по відношенню до термінів не повинна існувати.

Зрозуміло, що це пов'язано з тим, що терміни мають бути точними та однозначними відповідно до контексту. Тож, тоді можна буде вказати на те, що багатозначність у даному випадку розглядається як просто найбільший недолік терміну, або ж в свою чергу неточність. Вони, зрештою, допускають явище багатозначності у термінології. Зрозуміло, що кожен термін може мати не одне значення. Згідно до цього, різноманітні автори користуючись одним і тим самим терміном, можуть надати йому абсолютно різні визначення.

Однією з причин багатозначності терміна є його безпосередня “ міжкатегоріальність”, яка, як стає ясно, полягає саме в тому, що у змісті поняття, представленого у терміні, виділяються саме ті ознаки, які характерні водночас декільком категоріям. В загальному, якщо говорити про полісемію, то це явище є досить поширеним як в термінології, так і в так званій літературі.

Спираючись на це, можна було б запропонувати наступну класифікацію термінів.

1. Терміни, які використовуються для позначення явищ у певних науках. Як відомо, вони використовуються у різноманітних галузях та сферах, хоча й мають деяку подібність у своїх дефініціях. Для прикладу, можна привести таке слово як « paradigm», що вживається як у філософії, так і в лінгвістиці, але перекладається в обох галузях однаково – парадигма. Та варто зауважити, що цей термін використовується для позначення абсолютно різних за значенням понять. У філософії подібні явища – це так звані загальнотеоретичні основи науки, тоді ж як у лінгвістиці – це таблиця відмінювання окремих форм або слова.

2. Терміни, перше значення яких є так би мовити узагальненим, а друге відповідно – конкретизованим. Ця група включає в себе найбільшу кількість термінів. Наприклад, слово masculine, яке можна протрактувати як «чоловічого роду», або ж іншим значенням є схоже « чоловічий рід». Тож, згідно з цим, можна вказати на те, що відбувається так званий перехід від

родового поняття до видового, від загального до деталізованого. Виходячи з цього, можна також навести приклад з літератури. Таким прикладом може послугувати слово «satire», що перекладається як «сатиричний твір» або «сатира». З огляду на цей приклад, можна додати, що тут відбувається перехід саме від абстрактного до конкретного. Так відбувається тому, що це слово постає перед нами як абстрактне поняття, яке може бути застосованим у різних публіцистичних творах та літературних працях, як для прикладу. У другому ж випадку, це слово постає як сатиричний твір, згідно з цим, вимальовується застосування абстрактного поняття у відповідному конкретному випадку, що в свою чергу має матеріальне втілення.

Та все ж, окрім цього, існують ще й такі поняття, перше з яких позначає загальне явище, а друге ж – людину, що застосовує це назване раніше явище. Як приклад, можна привести дане слово – *sesquipedalian*, що означає «багатослівний» або ж « дуже довгий», так і « люблячий використовувати дані слова». Використавши перше значення слова можна схарактеризувати праці, але друге може означати рису характеру людини. Сюди ж можна віднести слово «*bilingual*», що в перекладі з англійської означає «той, який говорить двома мовами» , або просто « двомовний».

3. Наступна група це саме ті терміни, перше значення яких є науковим, а друге науковим, або ж терміни, перше значення яких є навпаки загальним, а інше використовується на просторі наук. Задля того, щоб виділити цю категорію, для початку треба звернути свою увагу на так звані скорочені позначену у відповідному словнику, які свідчать про приналежність того чи іншого слова до тієї чи іншої галузі або науки. До прикладу візьмемо слово «*tongue*», що в анатомії є дефініцією слова «язик», але воно також може використовуватись як « бесіда», «розмова», «мова». З цього можна зробити висновок, що відбувається певне перенесення з предмету, за допомогою якого виконується дія, на конкретне явище чи якусь дію. Виходячи з цього, можна сказати , що термін, який вживався до цього у межах тої чи іншої науки, тепер набув поширення у рамках мови. Протилежним процесом є

використання загального слова у якійсь певній конкретній науці. Підтвердженням цього є слово «climax», тобто «найвища точка» та «наростання» у сфері риторики. Значення слова було значно звужено із загальнономовного до такого, яке використовувалося лише виключно в усних промовах. Зрештою, можна виокремити такі терміни як: анатомічні, психологічні, лінгвістичні, граматичні та поліграфічні. Розглянувши це все, можна зробити висновок, що значення слова у цій групі здатні набувати таких трансформацій як: а) від загальновідомого та загальноживаного слова до певного наукового терміну; б) від терміну, який використовується у тій чи іншій галузі або сфері знань – до загальновідомого. Отож, на відміну від попередньої групи ця група термінів може викликати значно більше труднощів у перекладі. Це все через те, що слова можуть змінювати свою дефініцію внаслідок потрапляння в межі окремої науки, на відміну від тих, які існують в мові. Саме через це, часто треба використовувати словники.

4. Четверта група включає в себе самі ті терміни, значення яких змінюється від конкретного до загального. Це в свою чергу пов'язано з функціонуванням слова у різні історичні епохи та відповідно історичним розвитком. Для прикладу можна привести слово «classic», яке спочатку означало «спеціаліст з античної філології». Зрештою, воно стало вже означати «класичні мови та літератури». Іншим прикладом слугує слово «verse», яке спершу позначало слово «строфа або ж вірш», та згодом почало означати слово «вірш, поезія». Розширення свого значення є притаманним і для «idiom», яке на початку трактувалося як «ідіоматичний вираз, ідіома», та згодом почало означати «мову, говір, діалект». На цих прикладах можна спостерігати розширення значення слова. Це пояснюється тим, що виникала якась певна необхідність до узагальнення слова, яке мало свій певний зміст. Навіть можна стверджувати, що залежно від змін у мові, варіювалися і значення слів.

Такою є загальна класифікація багатозначних слів. Але, варто зауважити, що є деякі слова, які було б правильно віднести одразу до кількох

груп. З цього випливає, що такі слова містять ознаки та характеристики притаманні одразу кільком групам і саме тому було не те що помилкою, але точно було б не правильно класифікувати їх лише до однієї з таких груп, якщо за сумісністю їх можна віднести до кількох. Для прикладу наведемо слово «accidence», згідно його значень його можна віднести як до наведеної мною другої групи, так і до третьої. Перше значення «морфологія», а друге «розділ морфології, який пов'язаний з вивченням флексій слів». Чому це слово можна віднести одразу до двох груп? Це пояснюється тим, що це може бути так зване звуження значення саме від загального до все ж таки більш конкретного, але з іншого боку було б неправильно ігнорувати той факт, що звуження відбувається у межах однієї науки, а саме від більш загальної науки до відповідно конкретної.

Отож, дивлячись на всю подану інформацію, все ж необхідно пам'ятати, що незважаючи на велику кількість можливих класифікацій мовних термінів, все одно, як би то не було, залишаються багатозначні терміни, які в свою чергу або підлягають одразу ж до кількох груп, або навпаки не підходять ні до жодної з них. З огляду на це, можна сказати, що саме через це існує проблема багатозначності термінів у сучасній науці. Але також варто зазначити, що незважаючи на те, що у даній праці було використано та проаналізовано лише слова-терміни англійської мови, вони зустрічаються абсолютно у всіх мовах.

1.4. Способи перекладу термінологічних одиниць: Огляд методів та підходів

Переклад термінологічних одиниць є складним завданням, оскільки вимагає точності, врахування специфіки галузі та забезпечення відповідності стандартам термінології в обох мовах. Нижче розглянуто різні способи перекладу термінологічних одиниць:

1. Директивний переклад – це метод перекладу термінів, який базується на використанні точних еквівалентів між мовами. У цьому методі перекладач вибирає терміни або фрази, що мають прямий відповідник у цільовій мові. Такий підхід використовує точні еквіваленти для термінів у вихідній та цільовій мовах. Він застосовується, коли існують стандартні та вже встановлені еквіваленти. Приклад: "Computer" перекладається як "комп'ютер" [42].

Основні риси директивного перекладу:

1) Точність. Директивний переклад прагне до максимальної точності та структурної відповідності між вихідною та цільовою мовами. Використовуючи еквівалентні терміни, перекладач намагається зберегти семантичне значення термінів [11].

2) Стандартизація та термінологічна узгодженість. Цей метод особливо ефективний, коли існують стандартизовані терміни в галузі [34]. Використання узгоджених термінів сприяє консистентності в спеціалізованому тексті.

3) Експресивність та ідіоматичність. Директивний переклад покликаний зберегти експресивність та ідіоматичність термінів. Він намагається передати не тільки семантичні, а й стилістичні відтінки мови-джерела [19].

4) Використання спеціалізованих термінів. Для галузей, де існують чітко визначені терміни та термінологія, директивний переклад використовує заздалегідь встановлені еквіваленти для кожного терміну [29].

5) Інституційна та професійна узгодженість. Директивний переклад особливо корисний у випадках, коли інституції чи професійні галузі мають власні стандартизовані терміни. Використання цих термінів в перекладі забезпечує узгодженість у виразі [29].

Плюси директивного перекладу:

- Забезпечує точний переклад для стандартизованих термінів.
- Ефективний у випадках, коли існують чіткі еквіваленти.

– Забезпечує узгодженість та консистентність в спеціалізованих текстах [2].

Мінуси директивного перекладу:

- Може бути обмежений у випадках, коли немає прямих еквівалентів.
- Менше гнучкості у виразі, особливо для мовно-стилістичних особливостей.
- Не завжди враховує культурні відмінності та ідіоматику [48].

2. Калькування. Цей спосіб використовується для безпосереднього застосування структури та слів з вихідної мови в цільову мову. Цей метод ефективний, якщо структура термінів подібна в обох мовах. Приклад: "Software" калькується як "софтвер" [52].

Калькування є методом перекладу, при якому терміни чи фрази переносяться з однієї мови в іншу шляхом застосування структури та форми вихідного вислову до цільової мови без зміни їхнього лексичного складу. Цей метод передбачає відтворення морфологічної та синтаксичної структури термінів мови-джерела в мові-меті.

Основні риси калькування:

1) Лінгвістична схожість [47]. Калькування використовується, коли мови мають схожі лексичні чи морфологічні структури. Це забезпечує легше відтворення термінів без значних змін.

2) Збереження мовних особливостей. Однією з переваг калькування є те, що воно зберігає мовні особливості, такі як форма слова чи синтаксична конструкція. Це може сприяти зрозумілості в перекладі [18].

3) Економія часу та зусиль. Калькування може бути ефективним використанням часу та зусиль, оскільки не вимагає творчого перетворення кожного терміну. Воно особливо ефективне, коли мови мають багато спільних термінів [33].

4) Структурна відповідність. Цей метод забезпечує структурну відповідність між мовами, що може бути важливим для збереження термінологічної узгодженості [14].

5) Спеціалізовані терміни. Калькування часто застосовується в галузях, де існують стандартизовані та узгоджені терміни, наприклад, в технічних чи наукових текстах [26].

Плюси калькування:

- Зберігає лінгвістичні особливості мови-джерела.
- Ефективність, економія часу та зусиль при наявності багатьох спільних термінів.
- Легкість узгодження. Допомагає у випадках, коли існують стандартизовані та узгоджені терміни в галузі [31].

Мінуси калькування:

- Може бути неефективним, коли відсутні точні еквіваленти в цільовій мові.
- Може ігнорувати культурні відмінності та ідіоматику, що може впливати на зрозумілість.
- Оскільки калькування базується на прямому відтворенні структури, може бути відсутній творчий підхід [45].

3. Перифраза - метод перекладу, при якому перекладач створює опис чи пояснення терміну замість використання прямого еквіваленту. Цей підхід дозволяє надати читачеві докладне розуміння терміну та його контексту, навіть якщо у цільовій мові немає точного відповідника.

Перифраза використовується для опису або пояснення терміну, оскільки прямого еквіваленту може не бути. Забезпечує детальний опис та контекстуалізацію. Приклад: "DNA" може бути перефразовано як "молекула, що містить генетичну інформацію" [52].

Основні риси перифрази:

1) Експлікація. Перифраза базується на експлікації, тобто роз'ясненні значення терміну, використовуючи інші слова чи вирази. Вона дозволяє уникнути прямого перекладу, якщо термін не має однозначного еквіваленту.

2) Контекстуалізація. Перифраза забезпечує контекстуалізацію терміну, допомагаючи читачеві зрозуміти не лише його значення, а й місце в конкретному контексті.

3) Природність. Цей метод намагається створити природний та легко зрозумілий переклад, враховуючи стилістичні особливості цільової мови [18].

4) Можливість передачі ідіоматики. Перифраза дозволяє передати ідіоматичні вирази чи фрази, які можуть варіюватися між мовами.

5) Детальний розгляд терміну. Перифраза дозволяє провести детальний аналіз та розгляд терміну, що може бути корисним у випадках, коли точний еквівалент не існує.

6) Широкий вибір лексичних засобів. Використовуючи перифразу, перекладач може вибрати різноманітні лексичні засоби для передачі відтінків значення терміну [8].

Плюси перифрази:

- Забезпечує гнучкість у виборі слів та виразів для передачі значення.
- Допомагає створити детальний контекст для терміну, що полегшує розуміння.
- Природний підхід допомагає вбудувати термін в мову-мету [31].

Мінуси перифрази:

- Може призводити до збільшення обсягу тексту, оскільки опис часто вимагає більше слів.
- Створення детальної перифрази може забрати більше часу, ніж простий переклад.
- Ефективність перифрази може залежати від вміння перекладача краще зрозуміти та передати значення терміну [45].

4. Компромісний переклад – це метод, який використовується в перекладі термінів та висловлювань, де важко чи неможливо знайти абсолютно точний еквівалент. У такому випадку перекладач вибирає еквівалент, який, хоча не є абсолютно точним, але є прийнятним для обох мовних спільнот. Метод

враховує контекст та забезпечує зрозумілість. Приклад: "Marketing" може бути компромісно перекладено як "маркетинг" чи "маркетингові дії" [11].

Основні риси компромісного перекладу:

1) Гнучкість та адаптація. Компромісний переклад надає перекладачу гнучкість вибору еквіваленту, дозволяючи адаптувати переклад під конкретний контекст чи сприйняття аудиторії.

2) Врахування культурних різниць. Цей метод дозволяє враховувати культурні відмінності, оскільки перекладач може обирати терміни, які більше відповідають культурному контексту цільової мови.

3) Збереження смислової цілісності. Компромісний переклад ставить за мету збереження смислової цілісності тексту, навіть якщо це досягається за рахунок використання нестрогих еквівалентів [11].

4) Робота з амбігвітетами. В умовах амбігвітету, коли термін може мати декілька значень, компромісний переклад дозволяє знайти компромісне рішення, яке задовольняє різні можливі тлумачення.

5) Задоволення вимог обох мовних спільнот. Компромісний підхід має за мету задовольнити вимоги обох мовних спільнот, роблячи такий вибір еквіваленту, який прийнятний для обох сторін [31].

Плюси компромісного перекладу:

- Забезпечує гнучкість та адаптацію вибору еквіваленту.
- Дозволяє враховувати контекст та культурні особливості.
- Ставить за мету збереження смислової цілісності перекладу.

Мінуси компромісного перекладу:

- Може призводити до вибору менш точного еквіваленту.
- Вимагає високого рівня вмінь та вибіркового підходу перекладача [41].
- Вибір компромісного еквіваленту може не завжди задовольняти обидві мовні спільноти.

5. Креативний переклад - це підхід до перекладу, який активно використовує творчість та інновації для вираження смислу, емоцій чи стилістичних особливостей оригіналу. Відмінною рисою цього методу є

прагнення перекладача до оригінальності та використання нестандартних засобів для передачі ідей. Креативний підхід використовується у випадках, коли термін важко або неможливо перекласти дослівно. Перекладач використовує творчість та адаптацію. Приклад: "Big Data" може бути креативно перекладено як "обробка великих обсягів даних" [25].

Основні риси креативного перекладу:

1) Творчий вибір мовних засобів. Креативний переклад передбачає використання нестандартних чи творчих мовних засобів для передачі смислу, намагаючись зберегти оригінальність тексту.

2) Створення аналогів та метафор. Перекладач може використовувати аналогії, метафори та інші літературні засоби для створення образних висловлювань та ефектних асоціацій.

3) Експерименти зі структурою тексту. Креативний підхід дозволяє експериментувати зі структурою речень, порядком слів та загальною організацією тексту для досягнення бажаного ефекту [15].

4) Гумор, іронія та гра слів. Перекладач може використовувати гумор, іронію та гру слів для вираження тонкостей оригіналу, створюючи при цьому зацікавленість та емоційну залученість.

5) Збереження стилю та авторської ідентичності. Однією з мет цього підходу є збереження стилістичної та авторської ідентичності оригіналу, не дотримуючись буквального перекладу [5].

Плюси креативного перекладу:

- Забезпечує створення оригінальних та цікавих перекладів.
- Дозволяє передати емоції та виразити авторський стиль.
- Сприяє використанню новаторських прийомів та засобів.

Мінуси креативного перекладу:

- Може відхилитися від буквальності оригіналу.
- Ефективність креативного перекладу може бути суб'єктивною та залежати від реакції аудиторії.
- Потребує високого рівня таланту та творчості від перекладача [25].

6. Експліцитний переклад - це метод, який передбачає чітке та виразне вираження смислу оригіналу, інакше кажучи, намагання надати якнайточніше передавання інформації, не допускаючи розмитості або невизначеності. Використання додаткових пояснень або документації для передачі значення терміну. Приклад: Додатковий пояснювальний текст для терміну, який не має простого еквівалента [36].

Основні риси експліцитного перекладу:

1) Експліцитний переклад прагне бути прямим та чітким у передачі смислу, уникати двозначностей та можливих непорозумінь.

2) Вираження деталей. Перекладач старається докладно передати всі деталі та аспекти тексту, не відступаючи від оригіналу.

3) Точність в використанні термінів. Використовуються точні терміни та вирази для відтворення термінології та концепцій оригіналу [41].

4) Врахування стильових особливостей. Придається увага стильовим особливостям оригіналу, забезпечуючи передачу авторського виразу та манери.

5) виправлення можливих невірностей. У випадках, коли оригінал може бути неправильним чи невиразним, експліцитний переклад включає виправлення та уточнення [5].

Плюси та експліцитного перекладу:

- Забезпечує чіткість та прозорість в передачі сенсу.
- Точність в використанні термінів. Дозволяє використовувати точні терміни та поняття.

Мінуси експліцитного перекладу:

- Експліцитний переклад може виявитися менш креативним або менше виразним у порівнянні з іншими методами[41].
- Вимагає високого рівня вмінь та ретельного розуміння оригіналу для точності передачі смислу.
- У певних випадках, експліцитний підхід може призводити до перевантаження інформацією, особливо в разі деталізованих текстів.

Науково-технічний термін – це слово або словосполучення, що називає загальне поняття теорії науково-технічної галузі знання чи діяльності. Поняття і значення терміна не тотожні, бо значення терміна за обсягом менше від поняття. Постійні зміни у змісті та обсязі понять науково-технічної сфери зумовлюють розвиток значень відповідних термінів [1, с. 165].

Особливої уваги при перекладі науково-технічних термінів вимагають так звані «фальшиві друзі» перекладача, тобто лексичні одиниці, що збігаються зовнішньо і навіть за внутрішньою формою, але викликають хибні асоціації у зв'язку з наявністю в них іншого значення, можливістю семантичного варіювання мовної одиниці [8, с. 23]. *Наприклад* термін *rasine* означає смола, а не російське слово «резина»; *data* – дані, відомості, а не дата тощо.

Треба зауважити, що подібні помилки зумовлені рядом причин:

1) якщо в одній мові термін багатозначний, а в іншій відповідний йому термін має лише одне значення:

barrack – 1) військ. будівля для розміщення військових частин, казарма;
2) велика неприваблива будівля казарменого типу; *барак* – легка будівля для тимчасового проживання;

torpedo – 1) електричний скат; 2) сигнальна петарда; *торпеда* – мор. підводна міна;

2) якщо значення терміна, пов'язане з певною смисловою структурою його внутрішньої форми, асоціюється з ознаками різних об'єктів термінування:

philology – наука про мову, мовознавство, лінгвістика; *філологія* – сукупність наук, які вивчають культуру народу, виражену в мові та літературі;

phonology – опис звукового складу будь-якої мови або його еволюція у часі; *фонологія* – розділ науки, який вивчає фонемі та різноманітні ознаки фонем;

3) якщо в різних мовах до уваги беруться різні сторони ознак предмета чи об'єкта, що позначається відповідним терміном:

corona – 1) світлий ореол навкруги Сонця чи Місяця під час затемнення; 2) вінець у верхній частині карниза; 3) коронка зуба; *корона* – золотий вінець із дорогоцінним камінням;

depot – 1) склад, амбар, 2) військ. склад, збірний пункт, 3) учбовий батальйон; *депо* – будівля для стоянки та ремонту залізничного чи міського транспорту тощо [34].

Але труднощі перекладу пов'язані не з перекладом окремих термінів, які зафіксовані в термінологічному словнику, а з передачею правильного змісту кожної фрази, якому далеко не завжди відповідає дослівний переклад. Для цього знову ж необхідне знання предмета, про який іде мова.

Основні труднощі перекладу науково-технічних термінів полягають у наявності термінів-синонімів, полісемантичних термінів та термінів-неологізмів, що не мають перекладацьких відповідників, омонімічних термінів. Так, велика кількість термінів виражає одні й ті самі поняття чи явища дійсності. Це так звані терміни-синоніми, *наприклад*: *disease* – *illness* → хвороба; *moving staircase* – *escalator* → ескалатор; *business* – *company* → компанія; *durable goods* – *durables* – *remote goods* – *hard goods* → товари довготривалого вжитку тощо.

Для запобігання синонімії, небажаної в межах однієї термінології, треба використовувати певні критерії, наприклад, кількісні оцінки вмотивованості терміна, що виводяться на основі зіставлення його внутрішньої форми (буквального значення) та лексичного значення (словникової дефініції) [16]. Отже, в подібних випадках при перекладі із групи термінів-синонімів слід надавати перевагу більш умотивованим термінам.

Хоча основною особливістю мови науково-технічної літератури є велика кількість спеціальних термінів, вона містить велику кількість загальноживаних слів і сполучень. Значну частину таких слів та сполучень

становлять багатозначні слова [9]. Іноді для визначення значення багатозначного слова одних граматичних ознак не досить, треба також враховувати і його лексичні зв'язки.

Так, переклад дієслова “*to suggest*” залежить від того, передається суб'єкт дії як до живого чи не живого. У першому випадку воно перекладається «пропонувати», «припускати»:

We suggest a new method of work. – *Ми запропонували новий метод роботи.*

У другому випадку це слово потрібно перекладати «наводити на думку» («дозволити припустити»).

These evidences suggested that the acid was essential. – *Ці дані дозволили припустити, що кислота необхідна.*

В інших випадках, навпаки, правильний вибір лексичного значення багатозначного слова потребує врахування його граматичних зв'язків.

Коваленко А.Я. головним прийомом перекладу термінів вважає переклад за допомогою лексичного еквівалента, який представляє собою постійну лексичну відповідність, яка точно збігається зі значенням слова [20, с. 258].

Дослідження подібних проблем також висвітлює Кульчицька А.О., яка для перекладу термінів-словосполучень рекомендує використовувати такі прийоми:

- 1) прийом опису;
- 2) переклад за допомогою використання родового відмінка;
- 3) прийом калькування
- 4) прийом транскрибування;
- 5) переклад за допомогою використання різних прийменників

[24, с. 2]. Отже, під час перекладу науково-технічної лексики можна використовувати такі основні види перекладу:

1. Переклад з використанням наявних в українській мові еквівалентів, тобто постійних та рівнозначних відповідностей у двох мовах, здебільшого випадків, не залежних від контексту, *наприклад*:

viscose – віскоза

cedar – кедр

heating – нагрів

loss – втрата

2. Переклад за допомогою аналогів, тобто слів синонімічного ряду. У цих випадках одному іноземному слову відповідає декілька українських слів, *наприклад*:

bunching – групування, варіювання, збирання, накопичення

allowance – дозвіл до чого-небудь, допущення

В такому випадку треба вибрати з цього ряду варіант, який найбільше підходить до контексту.

Калькування чи дослівний переклад – передача англійського слова чи висловлювання за допомогою точного відтворення його засобами української мови, *наприклад*:

multistoried – багатоповерховий *motor convertor* – двигун-перетворювач

superpower system – надміцна система

sky-scraper – хмарочос

Під час дослівного перекладу слів у реченні жодних перегрупувань не відбувається; зберігається структура речення, кожне слово перекладається так, як воно дається у словнику (враховуючи контекст). Дослівний переклад використовується і тоді, коли для більшості англійських слів у реченні є еквіваленти в українській мові, і коли структура речення має повну відповідність в українській мові:

Radiomen well know that alternating current is the very current that makes radio possible. – Радисти добре знають, що змінний струм – це той самий струм, який робить можливим радіозв'язок.

Проте дослівний переклад не завжди можна зробити:

Before the coming of railway and the steamship the volume of world steamship the volume of world trade was very small compared with what it is today. – До виникнення залізниць та парових суден обсяг світової торгівлі порівняно із сучасним обсягом був незначним.

Дослівний переклад для цього речення несумісний з нормами української мови і слово “*coming*” не можна перекласти в цьому реченні словом “прихід”. Рекомендується для слова “*coming*” вибрати один з можливих відповідників. Іменники “*railway*”, “*steamship*” необхідно передавати у множині, яка більше підходить для української мови.

Проте бувають випадки, коли англійське слово має відповідник в українській мові, але контекст не дозволяє використовувати жодного значення, поданого у словнику. В такому разі необхідно перевірити, чи надає контекст реченню додаткове значення (відтінок), якого не мають слова у словнику, й дібрати повний варіант перекладу, який підходить лише для конкретного випадку [10].

Дієслову “*to telescope*” у різних значеннях відповідають українські слова “складатися”, “стискати”, проте жодне з цих значень не підходить для перекладу слова у реченні:

Time is remarkable thing for any measuring but it telescopes when events come quick by one after another. – Час – це чудова річ для будь-яких вимірювань, але він скорочується, коли події проминають швидко одна за іншою.

Слід відрізнити від дослівного перекладу буквальний переклад – просту механічну передачу слів іноземного тексту в такому порядку, в якому вони йдуть у ньому, не враховуючи їх синтаксичні та логічні зв’язки. Такий переклад неприпустимий у перекладацькій практиці [31].

4. Для перекладу англійських слів, які не мають лексичних відповідників в українській мові, можна використовувати описовий переклад. Це передача значення англійського слова за допомогою більш чи менш поширеного пояснення. *Наприклад:*

“*prompt-period accident*” можна перекласти лише за допомогою описового перекладу – “аварія, пов’язана з переходом реактора до моментально-критичного режиму”;

“*standard performance*” – рівень продуктивності робітника, необхідний для виконання завдання за годину, встановлений для здійснення норми.

Описовий переклад використовують і для пояснення неологізмів. Під час перекладу слів, відсутніх у словнику, необхідно визначити їх значення за допомогою контексту, при цьому треба брати до уваги словотворчі елементи даного слова та основні засоби утворення нових слів.

5. Транслітерація – це передача літерами українського письма англійського письма, незалежно від вимови англійського слова. Для використання транслітерації англійського слова, досить обмежитися зоровим сприйманням:

retarder – ретардер

transposition – транспозиція

irradiation – іррадіація

maser – мазер

Прийом транслітерації можна використовувати у тих випадках, коли реалія, яка передається в англійському озвученні, викликає асоціації, які міцно закріпилися в українського читача. А в інших випадках транслітерація повинна супроводжуватися відповідною приміткою, яка розкриває суть цієї реалії:

airlift – ерліфт (пневмопідіймач).

computron – компутрон (багатоелементна лампа для лічильних обладнань).

Однак не треба забувати, що в результаті транслітерації англійські найменування часто вимовляються по-іншому, тому англійці їх не розуміють. Надмірне використання транслітерації призводить до “засмічення” української мови і не сприяє кращому розкриттю змісту оригіналу [12].

Отже, при перекладі науково-технічної термінології, слід враховувати не тільки те, наскільки правильно перекладено терміни, речення або текст загалом, а й також акцентував увагу, на таких проблемах як багатозначність, багатокомпонентність, неологізми, «фальшиві друзі» перекладача та ін. Задля вирішення труднощів в процесі перекладу науково-технічного тексту слід дотримуватись різних прийомів, такі як використання лексичних еквівалентів, калькування, транскрибування, транслітерації та ін.

1.5. Перекладацькі трансформації під час перекладу термінології

Застосування різних мовних трансформацій – звичайна справа для перекладача, який вміло використовує ресурси даних йому мов. Проблема застосування перекладацьких трансформацій викликає значний інтерес як у вітчизняних, так і у зарубіжних вчених, оскільки досягнення адекватного перекладу є безпосередньою метою будь-якого перекладача. Коректне відтворення тексту оригіналу іншою мовою безпосередньо залежить від застосування мовним посередником перекладацьких трансформацій. Спершу, термін «трансформація» був пов'язаний із трансформаційною граматикою (англ. *transformational grammar*). У своїй праці *Syntactic Structures* Ноам Хомський розвинув думку про те, що кожне речення в мові має два рівні глибоку структуру та поверхневу структуру. Глибока структура являє собою основні смислові зв'язки в реченні. Вона відображена на поверхневій структурі за допомогою трансформацій [24]. Трансформації були запропоновані для розвитку глибокої структури як засобу підвищення математичної та описової сили граматичних одиниць, без наявності контексту. Іншими словами, трансформаційна граMATика – це форма аналізу мови (в конкретних випадках – речень), яка встановлює зв'язок з різними елементами в реченні мови, сегментуючи їх на глибинній і поверхневій структурі на більш дрібні частини.

У загальному розумінні та за визначенням, поданим у «Словнику

української мови» трансформація це – «зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей» [21, с. 233]. Більш конкретний термін «перекладацька трансформація» зустрічається у працях багатьох науковців, наприклад, Карабана В., хоча єдиного правильного визначення даного явища досі не існує і в теорії існувати не може, адже кожен із лінгвістів виділяє основні для себе аспекти трансформації та має власне бачення.

Як відомо, еквівалентність є центральною проблемою у перекладі. За останні роки, у галузі перекладу відбулися значні зміни, були створені нові концепції, але в наш час все ще продовжує існувати неможливість диференціації універсального підходу до поняття еквівалентності, яка, в свою чергу, досягається вдалою імплементацією перекладацьких трансформацій. Принагідно зазначимо, що українська та англійська мови мають деякі відмінності і виникає необхідність запровадження явища перекладацької трансформації. Граматичні особливості, такі як категорії ступенів порівняння прикметників або числа іменників, з можливістю відтворювати їх множину і однину за подібними принципами, проявляються в обох мовах. Маючи спільні особливості, в порівнюваних мовах можна застосовувати традиційний метод, але під час перекладу, наприклад, українських дієприслівників, перекладачу необхідно всіма засобами подолати дану несхожість.

За визначенням, поданим в іноземному онлайн-словнику *Your Dictionary*, трансформація у лінгвістичному контексті це – “the process of changing, by the application of certain syntactic rules, an abstract underlying structure into a surface structure” [29]. Тобто, це процес зміни, який базується на перетворенні структурної організації тексту і відштовхується від основних синтаксичних правил тієї чи іншої мови. Подібні правила обумовлюються схожими властивостями слова, наприклад сполучуваність з іншими словами у реченні або його семантичні характеристики, і відтворюють ці данні в адекватно побудованому реченні.

За думкою Корунця І., основні та незначні зміни в структурній формі

мовних одиниць, що відбуваються з метою досягнення точності в перекладі, називаються перекладацькими трансформаціями [12, с. 53]. В оригіналі – translator's transformations. Вважаємо, що саме в оригінальному визначенні розкривається широкий сенс даного поняття, адже перекладацька трансформація не несе в собі такого сенсу, як трансформація, здійснена перекладачем. Адже в першому випадку ми маємо справу із сталими трансформаціями, які вже стали звичними, а в другому – мова йде саме про особистий вибір перекладача. Коли під час перекладу унеможлиблюється передача інформації з вихідної мови і причиною цього стає брак ресурсів мови, на яку здійснюється переклад, а перекладач має зберегти стиль перекладу. Доцільно відмітити, що саме перекладач вирішує цю проблему по-своєму. Різні перекладачі можуть порізно перебудовувати конструкцію в одному самому контексті.

Аналізуючи запропоновані дефініції, можна вивести алгоритм і навести, єдине загальне визначення терміну. Спільним знаменником у визначеннях, наведених вище, є те, що трансформацією вважається міжмовне перетворення, заміна початкового варіанта більш конкретним і стилістично адаптованим. Беручи до уваги всі аспекти, можна навести загальну дефініцію: перекладацька трансформація – це прийом логічного мислення, що ґрунтується на рівнозначному смислового перетворенні вихідної мовної конструкції, за умови відмінності від словникової форм, але при збереженні її функціонального впливу. Завдяки трансформаціям стає можливим здійснення переходу одиниць оригінального тексту до подібних йому одиниць у тексті перекладу з установленим смисловим навантаженням. Оскільки такі перетворення відбуваються над лексичними або ж граматичними одиницями мови, вони носять формально-семантичний характер і завдяки ним змінюється як форма, так і значення одиниць оригіналу. У процесі перекладу, подібні трансформації не являють собою статичний аналіз відносин між одиницями двох іноземних мов і їх словниковими відповідниками. В цьому випадку, вони розглядаються як

динамічні способи перекладу, що можуть використовуватись перекладачем у випадках, коли існує неможливість віднайти еквівалент у словнику або ж його застосування у певному контекстуальному патерні є некоректним і може зашкодити адекватності перекладу. Трансформації можуть розподілятися на комплексні лексико-граматичні, де перетворення мають справу одночасно як з лексичними, так і з граматичними одиницями вихідного тексту, та на міжрівневі, де відбувається повноправний перехід від лексичних до граматичних одиниць мови і навпаки. Застосування перекладацьких трансформацій базується на тому, щоб текст перекладу з максимально можливою повнотою, при суворому дотриманні норм передавав всю інформацію, укладену в початковому тексті.

Отже, можна зазначити, що застосування перекладацьких трансформацій є важливою складовою процесу перекладу для досягнення адекватності і точності. Використання таких трансформацій, як засіб міжмовного перетворення, дозволяє перекладачам вирішувати проблеми еквівалентності, особливо при зіткненні з відмінностями між мовами. Деякі з трансформацій виходять за межі статичного аналізу словникових відповідників і носять динамічний характер, адаптуючись до контексту і враховуючи особливості мови. Цей підхід допомагає перекладачам зберігати стиль і функціональний вплив оригіналу в перекладі. Також важливо враховувати, що різні перекладачі можуть використовувати різні трансформації для вирішення схожих завдань, що підкреслює гнучкість індивідуального підходу до процесу перекладу.

Масштаб і глибина перекладацьких трансформацій бувають дуже різними – від трансформацій, що тягнуть за собою відносно невелику відмінність висловлювання, що перекладається, з вихідним, до випадків так званого парадоксального перекладу, коли зовнішня несхожість вихідного і перекладеного висловлювання така, що в варіанті, запропонованому мовним посередником, важко відразу ж визнати переклад і прийняти, що дане рішення є оптимальним, оскільки перекласти ближче до тексту було просто

неможливим.

Однієї лише констатації факту наявності такого широкого діапазону перекладацьких трансформацій мало. Перекладачу корисно знати також основні типи перекладацьких трансформацій і вміти користуватися ними. На його думку володіння цим інструментарієм настільки ж цінне для мовного посередника, як для шахіста володіння репертуаром стандартних рішень у типових ситуаціях.

Результати проведеного аналізу теоретичних першоджерел свідчать про те, що на даний момент існує безліч підходів до поділу перекладацьких трансформацій на види і типи, запропоновано їх численні класифікації. Розглянемо окремі з них більш детально.

Так Карабан В.І. услід за Бархударовим Л.С. стверджує, що всі види перетворень чи трансформацій, які здійснюються в процесі перекладу можна звести до чотирьох елементарних типів:

1. Перестановка – тобто зміна розташування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Елементами, що можуть піддаватися перестановці, є зазвичай слова, словосполучення, частини складного речення і самостійні речення в будові тексту.

2. Заміна – найбільш поширений і різноманітний вид перекладацької трансформації. У процесі перекладу заміні можуть підлягати як граматичні одиниці, так і лексичні, у зв'язку з чим можна говорити про граматичні та лексичні заміни. До граматичних в свою чергу відносять:

- а) заміну форм слова;
- б) заміну частин мови;
- в) заміну членів речення (перебудову синтаксичної структури речення);
- г) синтаксичні заміни в складному реченні:
 - заміна простого речення складним;
 - заміна складного речення простим;
 - заміна підрядного речення головним;
 - заміна головного речення підрядним;

- заміна підрядного сурядним;
- заміна сполучникового типу зв'язку безсполучниковим;
- заміна безсполучникового типу зв'язку сполучниковим.

3. Додавання – тип перекладацької трансформації, що ґрунтується на відновленні при перекладі опущених в мові оригіналу слів, які були б доречними.

4. Опущення (вилучення) – явище, прямо протилежне додаванню. Під опущенням (вилученням) мається на увазі опущення тих чи інших надлишкових слів при перекладі.

Ще одна класифікація граматичних трансформації передбачає розподіл на такі типи:

1. Об'єднання речень – спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі передається шляхом з'єднання двох простих речень в одне складне.

2. Членування речень – спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на дві або більше предикативні структури мови перекладу.

3. Додавання граматичних одиниць, наприклад, сполучників, займенників тощо.

4. Опущення граматичних елементів.

Український перекладознавець В. І. Карабан розрізняє п'ять основних видів граматичних трансформацій:

- 1) пермутація (перестановка);
- 2) субституція (заміна);
- 3) додавання;
- 4) вилучення;
- 5) комплексна трансформація [6, с. 317].

Поділ перекладацьких трансформацій на типи, як і будь-яка інша класифікація, може здійснюватися на різних підставах. Л.К. Латишев при здійсненні даної класифікації бере за основу рівні мови. За його словами, це

дозволяє не тільки класифікувати перекладацькі трансформації, але й провести межу між ними та іншим великим класом перекладацьких прийомів.

Мовні рівні – це підсистеми загальної системи мови, кожна з яких характеризується сукупністю відносно однорідних одиниць і категорій мови, а також правил, що регулюють їх використання. Виділяються такі рівні мови: фонетичний, морфологічний, синтаксичний та лексичний.

Мінімальною мірою перекладацьких перетворень є перехід від фонетики вихідної мови до фонетики мови перекладу. Без зміни звукових оболонок значень переклад взагалі неможливо уявити. Якщо інших змін, крім такої заміни, не відбувається, то переклад виконаний за допомогою підстановок.

Фонетичне перетворення вихідного висловлювання не може вважатися трансформацією, оскільки воно є обов'язковим, константним елементом процесу перекладу. Про трансформації правомірно говорити лише в тих випадках, коли трансмовне перефразування торкається ще й інших рівнів мови: морфологічного, лексичного, синтаксичного або ж ще більш глибоких структур породження мовлення.

Якщо в результаті підстановок виникає висловлювання, симетричне вихідному на всіх рівнях, за винятком фонетичного, то використання рівневих трансформацій веде до їх асиметрії на тому чи іншому рівні – в залежності від того, яка трансформація мала місце.

Перетворення на рівні частин мови називаються категоріально-морфологічними трансформаціями, оскільки частини мови є однією з основних категорій морфології. Цей тип трансформацій широко застосовується в перекладі. Їх особливість полягає в тому, що вони в мінімальному ступені відбиваються на переданому змісті – не несуть за собою істотних змістовних втрат або модифікацій.

Досить нейтральні щодо переданого змісту також синтаксичні трансформації. Синтаксична трансформація може полягати в заміні одного

типу синтаксичної конструкції іншим.

Таким чином, проаналізувавши запропоновані вище класифікації перекладацьких трансформацій, можна зробити загальний висновок, що граматичні трансформації полягають у перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу. На синтаксичному рівні застосовуються синтаксичні трансформації:

- 1) синтаксичне уподібнення;
- 2) перестановки;
- 3) заміна членів речення;
- 4) перехід від зворотного порядку слів до прямого;
- 5) зміна предикатів при перекладі;
- 6) перетворення активних конструкцій в пасивні і навпаки;
- 7) членування речень;
- 8) об'єднання речень;
- 9) заміна типу синтаксичного зв'язку;
- 10) опущення;
- 11) доповнення.

На морфологічному рівні застосовуються наступні трансформації:

- 1) заміна частин мови;
- 2) граматична заміна числа;
- 3) заміна граматичного часу;
- 4) словотворчі трансформації.

Проблема перекладацьких трансформацій є однією з найактуальніших у сучасному перекладознавстві. Для того, щоб вірно відтворити зміст іншомовного тексту перекладачі вдаються до різноманітних трансформацій, які повністю або частково змінюють структуру речень оригіналу. Переклад виконує надзвичайно важливу соціальну функцію. У процесі перекладу часто виявляється неможливим використати значення слів і словосполучень, які пропонуються у словнику, часто виникає потреба у відступі від системних еквівалентів, тобто виникає потреба у перекладацьких трансформаціях.

Останні дослідження показують, що на сьогоднішній день не існує єдиної системи класифікації трансформацій, більш того, існують різні думки з приводу того, які саме перекладацькі прийоми відносяться до трансформацій.

Переклад є зіставленням двох мовних систем на всіх рівнях. Лінгвістичний рівень перекладу є найнижчим в ієрархії перекладацьких завдань, проте він вкрай необхідний для повноцінної передачі змісту тексту оригіналу. Зрозуміло, що перекладачу знадобиться передати не тільки суму смислів, закодованих у реченнях, але й інформацію, що відноситься до культури, традицій, смаків нації, що потребує виходу за суто лінгвістичну мовну систему (вищий рівень перекладу) і називається екстралінгвістичною інформацією або фоновими знаннями. У процесі перекладу часто стає неможливим використати буквальний словарний відповідник, і перекладач вдається до перетворення внутрішньої форми слова чи словосполучення або ж його повної заміни, тобто до перекладацької трансформації. За визначенням, поданим у лінгвістичній енциклопедії О.О. Селіванової, трансформація – основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [26]. Взагалі цей термін використовується у багатьох галузях мовознавства і має безліч різноманітних визначень.

Щоб дати визначення терміну «перекладацька трансформація», необхідно спочатку зрозуміти зміст, вкладений у нього. Наприклад, на думку В.І. Карабана, трансформації є прийомами логічного мислення, які допомагають розкривати значення іншомовного слова в контексті і знаходити йому відповідник, який не збігається зі словником. Загалом перекладацькі трансформації можна вважати міжмовними перетвореннями, перебудовою вихідного тексту або заміною його елементів задля досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності. Основними характерними

рисами перекладацьких трансформацій є міжмовний характер та цілеспрямованість на досягнення адекватності перекладу.

На сьогодні існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій, запропонованих різними авторами. Наприклад, існує класифікація перекладацьких трансформацій за характером відхилення від міжмовних відповідностей, і поділяє їх на [4, с. 78]:

1) морфологічні – заміна однієї категоріальної форми іншими або кількома;

2) синтаксичні – зміна синтаксичної функції слів і словосполучень;

3) стилістичні – зміна стилістичного забарвлення відрізка тексту;

4) семантичні – зміна не лише форми вираження змісту, але й самого змісту, за допомогою якого описана ситуація;

5) змішані – лексико-семантичні та синтаксично-морфологічні.

Згідно з іншою класифікацією виділяються лише два види трансформації: граматичні, до яких належать заміни частин мови або членів речення, та лексичні, що включають конкретизацію, генералізацію, диференціацію значень, компенсацію втрат, що виникають у процесі перекладу [5, с. 87].

Також можна розрізняти перекладацькі трансформації за формальними ознаками: перестановка, додавання, заміна, опущення [4, с. 112]. При цьому, такий поділ є значною мірою приблизним і умовним. Можливим є виділення три таких типів перекладацьких трансформацій [6, с. 56]:

- граматичні трансформації, до яких відносяться перестановки, опущення і додавання, перебудови та заміни пропозицій;
- стилістичні трансформації, до яких належать такі прийоми, як синонімічні заміни та описовий переклад, компенсація та інші види замінів;
- лексичні трансформації, які включають в себе заміну і додавання,

конкретизацію і генералізацію понять.

Наступною розглянемо класифікацію яка розрізняє такі групи трансформацій [7, с. 113]: 1) трансформації на компонентному рівні семантичної валентності у разі застосування різного роду замін. Наприклад, заміна морфологічних засобів лексичними, іншими морфологічними, синтаксичними або фразеологічними та інші; 2) трансформації, що здійснюються на референціальному рівні, а саме: – конкретизація (або гіпонімічна трансформація); – генералізація (гіперонімічна трансформація); – заміна реалій (інтергіпонімічна трансформація); – переклад за допомогою реметафоризації (синекдохічна трансформація); – метонімічні трансформації; – реметафоризації (заміни однієї метафори іншою); – деметафоризації (заміни метафори її антиподом – неметафорою); – комбінації вищезазначених трансформацій; 3) трансформації на стилістичному рівні: компресія і розширення. Під компресією мається на увазі еліпсис, семантичне стягнення, опущення надлишкових елементів і лексичне згортання. Розглядаються такі три типи трансформацій [8, с. 96]: лексичні, граматичні, семантичні.

1) лексичні трансформації: прийоми генералізації і конкретизації;

2) граматичні трансформації: прийоми пасивізації, заміна частин мови і членів речення, об'єднання речень або їх членування;

3) семантичні трансформації: синонімічні, метафоричні заміни, логічний розвиток понять, антонімічний переклад і прийом компенсації. Слід також розглянути погляд іноземних лінгвістів, таких як Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне. Хоч вони і не говорять про різновиди перекладацьких трансформацій, але пропонують певні прийоми, які варто використовувати в ході перекладацької роботи. Так, у процесі непрямого перекладу зміст тексту може спотворюватися або зовсім зникати, може навіть спостерігатися зміна норм мови у неправильному руслі. Це пов'язано з тим, що здійснити прямий переклад у цій ситуації неможливо. Зважаючи на це, Ж. Дарбельне і Ж.-П. Віне висунули ідею про дві групи технічних прийомів, які

використовуються під час перекладу [9, с. 157–167]:

1) прийоми прямого перекладу:

- дослівний переклад;
- калькування;
- запозичення;

2) прийоми непрямого перекладу:

- еквіваленція (*передача змісту попереджувальних написів, прислів'їв, афоризмів іншими словами*);
- транспозиція (*заміна однієї частини мови іншою*);
- адаптація (*заміна деталей історії, що повідомляється, іншими*);
- модуляція (*зміна присутньої точки зору*).

Але далі всіх пішов М.К. Гарбовський, який поряд із трансформаціями виокремив ще й перекладацькі деформації, які є також перетвореннями, однак пов'язані з певними перекладацькими втратами і стосуються насамперед форми мовленнєвого твору, хоч можливими, на його думку, є й семантичні деформуючі операції [10, с. 507]. Разом із цим дослідник вирізняє неусвідомлені перекладацькі помилки. Причинами помилок можуть бути недостатнє володіння мовою оригіналу, недостатній когнітивний досвід, недостатність знань про описувану у вихідному тексті дійсність, неуважне ставлення до системи смислів тексту оригіналу, нерозуміння авторської думки, невміння розрізняти особливості індивідуального стилю автора тощо [10, с. 514]. Але такий потрійний поділ перекладацьких перетворень ще більше ускладнює визначення трансформацій, адже межа між трансформаціями та деформаціями є не тільки нечіткою, а й недостатньо обґрунтованою, оскільки, з одного боку, дослідник обмежує деформації лише формою, з іншого, припускає можливість семантичних деформацій. Розмежування трансформацій і помилок перекладу надає трансформаціям лише позитивний статус правильного вибору відповідників у перекладному тексті, але дуже важко віднайти критерії оцінки відповідності оригіналу й перекладу, зважаючи на

наявність різних установок перекладу, різної мети перекладу, а також найголовніше – з огляду на те, що досягнення повної еквівалентності можливе лише в ідеалі. Трансформація – це основа більшості прийомів перекладу. Її зміст полягає у зміні формальних або семантичних компонентів за збереження інформації, призначеної для передачі [3, с. 201].

Досягнення адекватності перекладу, всупереч відмінностям у формальних і семантичних системах двох мов, потребує від перекладача насамперед уміння здійснювати численні та якісно різноманітні міжмовні перетворення, так звані перекладацькі трансформації [4, с. 190]. Перекладацькі лексичні трансформації – це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу [5, с. 301]. Такі прийоми застосовується тоді, коли словникові відповідники того чи іншого слова мови оригіналу не можуть бути використані в перекладі з причин невідповідності з погляду значення і контексту [5, с. 301]. Розглянемо детальніше визначення таких видів лексичних трансформацій, як конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація, додавання слів, опущення слів, змістовий розвиток. Конкретизація – це один з видів лексичних трансформацій, який часто використовується перекладачами для більш точного і зрозумілого перекладу певних термінів чи слів. У посібнику «Термінологія і переклад» дається таке визначення конкретизації: це процес, під час якого одиниця більш широкого змісту передається в мові перекладу одиницею конкретного змісту» [6, с. 45]. В.І. Карабан дає визначення конкретизації як лексичної трансформації, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом (терміном) вузької семантики [5, с. 300]. Конкретизація частіше застосовується тоді, коли перекладаються слова з дуже широким, навіть розмитим значенням, на кшталт *thing, matter, piece, affair, entity, unit, challenge, range, claim, concern, weakness, fine, good, useful, to be, to go, to get,*

to come тощо [5, с. 301]. Наприклад: But I got a decent price for his pelt [7, с. 8]. Проте я вторгувала гідну ціну за її хутро [8, с. 28]. У цьому прикладі слово «get», що зазвичай перекладається як «отримувати, здобувати», переклали як «вторгувала», «Here again he made an anxious examination of the paper; turning it in all directions. He said nothing» [9, с. 57]. Він знову втупився на папір, повертаючи його то сьак, то так, проте зберігав мовчання [10, с. 8]. У процесі перекладу лексичних елементів перекладні відповідники можуть утворюватися за рахунок не тільки звуження значення англійських слів і розширення значення [5, с. 306]. Лексичною перекладацькою трансформацією, що при цьому використовується і що протилежна за напрямом до конкретизації, є генералізація, внаслідок якої слово із вузьким значенням, що перекладається, замінюється в перекладі на слово із ширшим значенням [5, с. 306]. Генералізація значення слова – прийом перекладу, який полягає в переході від видового поняття до родового [3, с. 189]. Наприклад: He plucks a few blackberries from the bushes around us [7, р. 9]. Він зірвав кілька ягід із куща ожини [8]. У цьому прикладі ми бачимо, що перекладач застосував і конкретизацію, і генералізацію. До слова «blackberries» застосовано генералізацію і перекладено як «ягоди», а до слова «bushes» – конкретизацію і перекладено як «кущ ожини», але зміст речення залишився таким самим і зрозумілим. Наступним прийомом, який ми хочемо розглянути, є антонімічний переклад. Як стверджував В.Н. Комісаров, антонімічний переклад в основному полягає у використанні слова або словосполучення у перекладі, що має значення, протилежне до значення відповідного англійського слова або словосполучення, вжитого в оригіналі [11, с. 357]. Антонімічний переклад, який є, по суті, крайньою точкою прийому змістового розвитку, являє собою заміну певного поняття протилежним поняттям у перекладі з відповідною перебудовою всього вислову для збереження змісту [12, с. 54]. Переважно використання протилежного поняття в перекладі тягне за собою заміну стверджувального речення заперечним і навпаки [12, с. 55]. По суті, термін «антонімічний

переклад», який трапляється у перекладознавчій літературі, є неточним, оскільки слова, що перекладаються, не замінюються на антонім у мові перекладу, а лише змінюють форму на протилежну, тоді як його зміст, значення залишається без особливих змін [5, с. 291]. Тому для позначення зазначеного способу перекладу краще використовувати термін «формальна негативація», в якому підкреслюється саме зміна форми слова або словосполучення і не йдеться про антонімічність як таку, що пов'язана зі зміною змісту на протилежний [5, с. 291].

Є три види такої трансформації: 1) негативація (слово або словосполучення без формально вираженої суфіксом або часткою заперечувальної семи замінюється у перекладі на слово з префіксом не- або словосполученням із часткою не, наприклад: *to continue* – не зупинятися, *small* – невеликий, *to ignore* – не помічати) [5, с. 291]; 2) позитивація (слово або словосполучення з формально вираженою заперечувальною семою замінюється у перекладі на слово або словосполучення, яке не містить формально вираженого негативного компонента, наприклад: *unabbreviated* – повний, *unabolished* – такий що залишається чинним, *unallowed* – заборонений) [5, с. 291]; 3) анулювання двох наявних у реченні негативних семантичних компонентів, наприклад: *to not defuse* – залишати із запальником(бомбу), *not impossible* – можливий) [5, с. 291]. Розглянемо антонімічний переклад на прикладі речення: *Harry knew he ought to feel sorry that Mrs Figg had broken her leg, but it wasn't easy when he reminded himself it would be a whole year before he had to look at Tibbles, Snowy, Mr Paws and Tufty again* [4, с. 22]. – Гаррі розумів, що негарно радіти з приводу зламаної ноги місіс Фіг, але стриматися було важко, бо він збагнув, що тепер лише через рік знову побачить знімки Мурчика, Білосніжки, Лапоньки і Марсика [13, с. 26]. *Компенсацією* називається такий спосіб перекладу, за якого елементи змісту оригіналу, що були втрачені під час перекладу, передаються у тексті якимось іншим засобом, причому не обов'язково у тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі [11, с. 166]. Таким чином,

компенсацією в перекладі варто вважати заміну елемента першотвору, що неможливо передати, відповідно до загального ідейно-художнього характеру першотвору і там, де це можливо відповідно до правил мови перекладу. У разі семантичної компенсації відтворюється пропущений, не переданий у перекладі компонент для повноти змісту. Цей вид компенсації застосовується з метою заповнення прогалін, які викликані так званою безеквівалентною лексикою. Це насамперед позначення реалій, що є характерними для країни мови оригіналу і далекі, а іноді навіть незрозумілі, в мові перекладу та умовах іншої дійсності [11, с. 64]. Якщо ці деталі не мають принципового значення, їх опущення не буде відносно відчутною втратою для читача, але найчастіше перекладачу доводиться шукати шляхи відтворення подібних елементів у перекладі саме за допомогою компенсації [11, с. 66]. Наприклад: «*Too right, you will,*» said Uncle Vernon *forcefully*» [14, с. 14]. «Отож бо й воно! – суворо підтвердив дядько Вернон». Тут перекладач також замінив фразу англійською мовою на розмовну фразу українською, щоб цей вислів краще сприймався читачами. Як відомо, перекладач не має права щось додавати від себе до змісту тексту, що перекладається [5, с. 308]. Всі змістові зміни, в тому числі додавання, повинні робитися за межами тексту перекладу – у примітках, у посиланнях, у коментарях, які знаходяться поза текстом, що перекладається. Зміст кожного тексту складається з експліцитної (безпосередньо вираженої) та імпліцитної (не вираженої в поверхневій структурі) частин [5, с. 308].

Перекладацькі лексичні трансформації виконують кілька важливих функцій у процесі перекладу текстів між різними мовами. Вони забезпечують точність та адекватність перекладу, допомагаючи знайти найточніші відповідники слів та виразів в іншій мові. Перекладачі також використовують лексичні трансформації для врахування контексту, забезпечення відтворення стилістичних відтінків оригіналу та передачі культурних особливостей.

Враховання культурних відмінностей допомагає уникати неправильних асоціацій та виразів, які можуть бути неприйнятними або неправильно зрозумілими у культурному контексті мови-доцільникової. Лексичні трансформації також допомагають у збереженні економії мовлення, знаходячи більш короткі або точні вирази, які передають семантичний зміст оригіналу. Всі ці аспекти лексичних трансформацій сприяють створенню якісного та природного перекладу, що відображає особливості обох мов та забезпечує передачу інформації та виразності мовлення оригіналу в перекладі.

1. Відтворення сенсу та інтенції: Перекладацькі лексичні трансформації допомагають перекладачам відтворити сенс та інтенцію оригінального тексту у цільовій мові. Вони допомагають знайти найточніший лексичний вираз, який відтворює відтінки значення слів та виразів вихідного тексту.

2. Забезпечення граматичної правильності: Під час перекладу перекладачі повинні враховувати граматичні правила цільової мови. Вибір правильних лексичних одиниць у змісті тексту допомагає уникнути граматичних помилок та забезпечити легкість сприйняття перекладу читачем.

3. Контекстуальна адекватність: Перекладацькі лексичні трансформації враховують контекст оригінального тексту. Вони дозволяють перекладачам вибрати слова та вирази, які відповідають конкретному контексту, що забезпечує адекватність перекладу в контексті вихідного тексту.

4. Культурна адаптація: Різні культури можуть мати різні вирази та виразні засоби. Перекладацькі лексичні трансформації допомагають адаптувати текст до культурних особливостей цільової мови, забезпечуючи зрозумілість та відчуття близькості до читача.

5. Створення природного вигляду тексту: Ефективні перекладацькі лексичні трансформації дозволяють створити переклад, який звучить природно та автентично, незалежно від того, на яку мову відбувається переклад.

6. Експресивність та стиль тексту: Вірний вибір лексичних одиниць допомагає передати емоційний тон, стиль та експресивність тексту, що є важливим для збереження стилістичних особливостей оригінального тексту.

Усі ці функції перекладацьких лексичних трансформацій сприяють створенню високоякісних перекладів, які не лише передають зміст, а й відтворюють емоційний тон та стиль оригіналу, забезпечуючи точність та адекватність перекладу.

Висновки до розділу 1

Теоретичні засади дослідження терміну в сучасному мовознавстві та перекладознавстві становлять важливий аспект у розумінні та передачі специфічної термінології між мовами. Вивчення термінів вимагає ретельного аналізу їхньої семантики, структури, інтернаціоналізації та еквівалентності в перекладі.

Семантика терміну дозволяє розкрити його значення та концептуальні відтінки, а структура терміну вивчає його морфемну та синтаксичну будову. Інтернаціоналізація та еквівалентність в перекладі стають ключовими аспектами при спробах вирішення проблеми передачі інформації між різними мовами.

Динаміка зміни та розвитку термінів, а також їхня термінологічна система, підкреслюють постійне адаптування мови до змін у суспільстві та технологічному прогресі. Розгляд альтернативних методів перекладу, таких як калькування, перифраза, компромісний та креативний переклад, доповнює теоретичні засади та вказує на різноманітність стратегій у передачі термінів.

Загалом, теоретичні засади дослідження терміну в сучасному мовознавстві та перекладознавстві визначають підхід до розуміння та використання специфічної мовної термінології, що є важливим для ефективного комунікаційного обміну між мовами та культурами.

Переклад супроводжується низкою граматичних трансформацій, характерною рисою яких є їх цілеспрямованість на досягнення адекватності. Важливим чинником, який впливає на вибір відповідника, є норми мови перекладу, що й визначають обсяг граматичних перетворень.

Найголовніше завдання перекладача – досягти семантичної еквівалентності вихідного тексту і тексту перекладу. Для її досягнення потрібні різноманітні перекладацькі перетворення і трансформації, що стосуються граматичної структури повідомлення. Основна причина, що спонукає до застосування граматичних трансформацій, криється в тому, що кожна мова має свою власну, своєрідну структуру, і перекладач повинен це враховувати. Саме відмінності в структурах вихідного тексту і його перекладу змушують перекладача використовувати трансформації на різних рівнях мови (лексичному, граматичному тощо).

Але, окрім об'єктивних причин використання граматичних трансформацій, дослідники виділяють також і суб'єктивні. До суб'єктивних причин відносять нестачу часу в умовах усного перекладу, власний стиль перекладача, належність перекладача до носіїв вихідної мови чи мови перекладу тощо.

Щоб подолати бар'єр відмінностей у мові оригіналу та мові перекладу і досягти адекватності в перекладі, застосовується цілий ряд перекладацьких трансформацій на лексичному та граматичному рівнях.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Структурні типи термінів у сфері гендерної політики

У сфері гендерної політики використовуються різноманітні терміни, що визначають ключові аспекти статевої та гендерної ідентичності у суспільстві. Ці терміни відображають різні аспекти гендерних відносин, ролей, структурних нерівностей та стратегій для досягнення гендерної рівності. Серед них можна виділити категоріальні терміни, що описують статові ролі та ідентичності, терміни, пов'язані з політикою та законодавством, методи аналізу гендеру, а також стратегії, спрямовані на забезпечення гендерної рівності.

Вивчення цих термінів допомагає краще розуміти та аналізувати гендерні аспекти в різних сферах життя та сприяє розробці ефективних стратегій для створення більш справедливого та рівного суспільства для всіх. Розглянемо більш детально приклади структурних типів термінів у гендерній політиці [30].

Категоріальні терміни у контексті "гендерної політики" є термінами, які визначають або класифікують різні аспекти "гендеру" та його вплив на суспільство. Ці терміни допомагають структурувати та упорядковувати різноманітні аспекти "гендеру", відображають різні "гендерні ідентичності" ("gender identities"), соціальні "ролі" ("gender roles") та "нерівності" ("inequalities") у суспільстві [31].

- **"Гендерні категорії" ("Gender Categories"):** Ці терміни визначають різні "гендерні ідентичності" ("gender identities"), такі як "чоловік" ("man"), "жінка" ("woman"), "трансгендерний" ("transgender"). Вони є базовими поняттями, що визначають статову приналежність особи та її "самоідентифікацію" ("self-identification") у контексті "гендеру".

- **"Гендерні ролі" ("Gender Roles"):** Описують соціальні очікування, які приписуються особам залежно від їхньої статі. Наприклад, "гендерна роль чоловіка" ("gender role of a man") чи "гендерна роль жінки" ("gender role of a woman") визначають стереотипні очікування щодо поведінки, зовнішності та соціальних "функцій" ("functions") [31].
- **"Гендерна нерівність та дискримінація" ("Gender Inequality and Discrimination"):** Відображають різні форми "нерівності" ("inequality") між статями у суспільстві. Терміни, як "гендерна дискримінація" ("gender discrimination") чи "нерівність у заробітній платі" ("wage inequality"), відображають "нерівності", які можуть виникати на основі статі [30].
- **"Гендерна ідентичність" ("Gender Identity"):** Визначає те, як людина ідентифікує себе з точки зору "гендеру". Терміни, як "гендерне самовизначення" ("gender self-identification") чи "гендерна самоідентифікація" ("gender self-identification"), описують спосіб, яким особа визначає свою "гендерну приналежність".

Структурні аспекти гендеру охоплюють різні соціальні та організаційні аспекти, такі як "гендерна політика" ("gender policy"), "гендерна програма" ("gender program"), "гендерні стандарти" ("gender standards"), що спрямовані на підтримку гендерної рівності та зниження нерівностей. Ці категоріальні терміни створюють базову структуру для аналізу та розуміння гендерних відносин у суспільстві та сприяють формулюванню політики та стратегій для покращення гендерної рівності [10].

Терміни, пов'язані з гендерними ролями, описують соціальні очікування, що стосуються поведінки, властивих чоловікам та жінкам у суспільстві. Наприклад, "гендерні ролі" ("gender roles"), "стереотипи статевої поведінки" ("stereotypes of gender behavior"), "патріархат" ("patriarchy"), "фемінізм" ("feminism") тощо.

Терміни, пов'язані з гендерними ролями, визначають соціальні очікування, приписані чоловікам і жінкам у суспільстві. Вони створюють основу для розуміння та аналізу ролей, які суспільство відводить кожній

статі та їх вплив на поведінку, ставлення та функціонування особистостей у гендерному контексті [3].

Гендерні стереотипи відображають усталені уявлення про поведінку, зовнішність та ролі чоловіків і жінок у суспільстві. Вони можуть бути позитивними чи негативними, але в основі мають упереджені ідеї про те, якими "повинні" бути чи "повинні" виглядати чоловіки та жінки.

Гендерні очікування визначають соціальні ролі, які суспільство вважає прийнятними для кожної статі. Наприклад, "професії для чоловіків" ("professions for men") чи "жіночі обов'язки" ("women's duties") є прикладами гендерних очікувань, які визначають, яку роботу чи обов'язки "слід" виконувати на підставі статі [10].

Гендерні ролі описують соціально-конструйовані очікування та побутові функції, приписані чоловікам і жінкам у суспільстві. Наприклад, гендерні ролі часто включають у себе очікування стосовно стилю взаємодії, способу вираження емоцій, ставлення до сім'ї та роботи.

Гендерні норми та очікування відображають прийняті в суспільстві норми поведінки для чоловіків і жінок. Вони визначають, яке поведіння вважається "нормальним" для кожної статі в контексті сім'ї, кар'єри, соціальних відносин тощо [3].

Ці терміни допомагають усвідомлювати вплив соціальних очікувань та ролей на поведінку та можуть виступати як основа для аналізу гендерної нерівності, розвитку гендерно-чутливих стратегій та спрямовані на створення більш рівних умов для всіх гендерних груп у суспільстві.

Терміни, пов'язані з гендерною нерівністю відображають проблеми нерівності між статями у суспільстві, такі як "гендерна дискримінація" (gender discrimination), "пейджерність" (patriarchy), "різниця у заробітній платі" (wage gap), "загрози для репродуктивного здоров'я" (threats to reproductive health) та інші [18].

Терміни, пов'язані з гендерною нерівністю, визначають різні аспекти нерівності між статями в суспільстві. Вони допомагають усвідомлювати та

аналізувати соціальні, економічні, політичні та культурні нерівності, які виникають на основі статі та гендерних ролей.

Гендерна дискримінація відображає негативні дії або практики, спрямовані на особу чи групу осіб через їхню стать. Це може включати обмеження доступу до ресурсів, послуг, можливостей чи ущемлення прав через стать.

Різниця у заробітній платі як термін вказує на наявність різниці у розмірах заробітної плати між чоловіками та жінками за однакову чи схожу працю. Ця нерівність може бути результатом стереотипів, нерівних можливостей для кар'єрного росту та інших факторів [3].

Пейджерність описує тенденцію до вищої представленості чоловіків у вищих посадах та поза ринком праці. Пейджерність виникає через гендерні стереотипи, нерівні умови для кар'єрного зросту та обмежений доступ до ресурсів.

Гендерна нерівність в освіті та здоров'ї описує нерівний доступ до освіти та охорони здоров'я через статеві чи гендерні чинники. Це може включати нерівний доступ до освіти для дівчат та жінок або обмежений доступ до медичних послуг [18].

Гендерна насильство – це насильство, яке здійснюється на основі статі чи гендерної приналежності. Це поняття може включати фізичне, психологічне чи сексуальне насильство проти осіб на підставі їх статі.

Ці терміни допомагають усвідомлювати та аналізувати гендерну нерівність у різних сферах суспільства. Розуміння цих аспектів гендерної нерівності сприяє розробці стратегії та політики для зменшення нерівності та створення більш рівних умов для всіх гендерних груп.

Терміни, пов'язані з політикою та законодавством, описують правові рамки та політичні стратегії, спрямовані на вирішення питань гендерної рівності. Наприклад, "гендерно збалансовані квоти" (gender-balanced quotas), "антидискримінаційні закони" (anti-discrimination laws), "гендерний аудит" (gender audit) тощо. Ці терміни та їх структури грають важливу роль у

формуванні діалогу та стратегій у галузі гендерної політики для досягнення більшої гендерної рівності та справедливості [23].

Терміни, пов'язані з політикою та законодавством у контексті гендерної тематики, визначають різноманітні аспекти правового регулювання та політичних стратегій, спрямованих на забезпечення гендерної рівності та захист прав гендерних груп у суспільстві.

Гендерна політика відображає сукупність стратегій, програм та дій, які спрямовані на створення більш рівних умов для чоловіків і жінок у суспільстві. Вона може включати у себе розробку законодавства, соціальних програм, освітніх ініціатив та інші заходи.

Гендерні стандарти відображають правила чи норми, що регулюють взаємодію між статями та гарантують дотримання принципу гендерної рівності в різних сферах, таких як робоче середовище, освіта, охорона здоров'я тощо [53].

Гендерна дискримінація в законодавстві відноситься до правових актів чи положень, які дискримінують осіб на підставі їхньої статі. Політика боротьби з гендерною дискримінацією передбачає створення законів та механізмів захисту прав гендерних меншин.

Гендерний аналіз законодавства – це процес оцінки та аналізу впливу правових норм та положень на різні гендерні групи. Гендерний аналіз допомагає виявити можливі нерівності та врахувати гендерні аспекти при формулюванні та реалізації законодавства.

Гендерні квоти – це термін, що описує законодавчі механізми, які передбачають обов'язкову представленість чоловіків і жінок у різних сферах, таких як політика, бізнес, наукова сфера тощо. Гендерні квоти спрямовані на забезпечення більшої рівності в участі та представництві [23].

Ці терміни відображають ключові аспекти гендерної політики та законодавства, спрямовані на забезпечення гендерної рівності та захист прав різних гендерних груп у суспільстві. Їхня реалізація та дотримання сприяють формуванню більш справедливого та рівного суспільства для всіх.

Терміни, пов'язані зі структурою гендерної політики, описують організаційні аспекти гендерної політики, такі як "гендерні програми" (gender programs), "інституційна гендерна інтеграція" (institutional gender integration), "гендерні відділи в уряді" (gender departments in government) та "гендерні комісії" (gender commissions). Вони спрямовані на забезпечення впровадження гендерно орієнтованих стратегій у різних сферах суспільства [1].

Гендерні програми – це набір стратегій, ініціатив та проектів, спрямованих на покращення гендерної рівності та усунення гендерних нерівностей. Гендерні програми можуть включати у себе освітні кампанії, тренінги, ініціативи щодо забезпечення гендерного рівноправ'я та рівних можливостей.

Гендерні відділи чи комісії – це структурні одиниці в уряді або організаціях, що відповідають за розробку та впровадження політик і програм щодо гендерної рівності. Вони сприяють узгодженню та контролю за гендерними ініціативами.

Гендерні стандарти та принципи відображають набір встановлених правил, які покликані забезпечити врахування гендерних аспектів у політиці, законодавстві та різних програмах. Вони визначають основні принципи та стандарти, що регулюють політику гендерної рівності [22].

Гендерний бюджетний аналіз – це аналіз бюджету з гендерною перспективою, який допомагає визначити, які ресурси спрямовуються на гендерно-чутливі програми та ініціативи та як вони впливають на різні гендерні групи.

Гендерні дослідження та статистика – терміни, що описують збір та аналіз даних щодо гендерних аспектів у суспільстві. Гендерні дослідження сприяють кращому розумінню гендерних проблем та розвитку наукових основ для гендерної політики [36].

Гендерні консультативні органи забезпечують можливість участі громадськості, активістів та експертів у розробці та оцінці політик гендерної рівності.

Ці терміни відображають ключові аспекти структури та організаційної схеми гендерної політики, спрямованої на забезпечення гендерної рівності та захисту прав різних гендерних груп у суспільстві.

Терміни, що визначають методи аналізу гендеру, описують методи та інструменти аналізу гендерних аспектів у суспільстві. Наприклад, "гендерний відбір" (gender selection), "гендерний аудит" (gender audit), "гендерний впливовий аналіз" (gender impact analysis) – ці методи допомагають оцінити вплив політики чи програм на різні гендерні групи [23].

Терміни, що визначають методи аналізу гендеру, описують інструменти та підходи для вивчення та розуміння впливу гендерних аспектів на суспільство, економіку, політику та культуру. Ось кілька ключових термінів і методів аналізу гендеру:

1. Гендерний аудит (Gender Audit) – це систематичний огляд політик, програм, законодавства або організаційних структур з метою виявлення гендерних нерівностей, створення рекомендацій для забезпечення гендерної рівності та виправлення виявлених недоліків [36].

2. Гендерний впливовий аналіз (Gender Impact Analysis) – метод, що дозволяє оцінити можливі наслідки політики, програми або проекту на різні гендерні групи в суспільстві. Він враховує, як вплив буде відрізнятися залежно від статі та інших гендерних факторів.

3. Гендерний аналіз даних (Gender Data Analysis) – метод, який оцінює та аналізує статистичні дані з урахуванням гендерних різниць та їх впливу на різні аспекти життя, такі як зайнятість, освіта, здоров'я тощо [36].

4. Гендерний аналіз текстів (Gender Textual Analysis) – цей метод використовується для вивчення текстів, законодавства, документів, медіа

тощо з метою виявлення та розуміння уявлень про гендер та стереотипів, які можуть впливати на гендерні ролі та нерівності.

5. Фокус-групи та інтерв'ю (Focus Groups and Interviews) – використовуються для збору якісної інформації про гендерні уявлення, досвід та вплив політик на різні гендерні групи через обговорення та взаємодію учасників.

6. Етнографічні дослідження (Ethnographic Research) – це метод, що передбачає детальне спостереження та дослідження поведінки, ролей та взаємодій у реальних гендерних контекстах, щоб краще розуміти гендерні динаміки та взаємовідносини [21].

Зазначені методи аналізу гендеру допомагають розуміти та вивчати гендерні аспекти суспільства, ідентифікувати гендерні нерівності та створювати політику, спрямовану на покращення гендерної рівності та зменшення нерівностей.

Терміни, що характеризують гендерно-орієнтовані стратегії, вказують на конкретні програми або ініціативи, спрямовані на підтримку гендерної рівності. Наприклад, "освіта з гендерних питань" (gender education), "програми гендерної чутливості" (gender sensitivity programs), "розвиток гендерних навичок" (gender skills development) тощо [23].

Гендерно-орієнтовані стратегії – це методи, підходи та програми, спрямовані на створення рівних можливостей для жінок і чоловіків, забезпечення гендерної рівності та врахування гендерних аспектів у всіх сферах суспільства.

Гендерна гармонізація описує процес адаптації політик, програм, законодавства та інших ініціатив з метою врахування гендерних аспектів. Метою є створення більш рівних умов для чоловіків і жінок у сферах освіти, праці, здоров'я, участі у прийнятті рішень та інших аспектах життя.

Гендерно-чутливе планування – це підхід, який передбачає врахування гендерних аспектів на кожному етапі планування та розробки політик,

програм та проектів. Це означає аналіз впливу рішень на різні гендерні групи та прийняття заходів для забезпечення рівних можливостей [21].

Гендерний мейнстрімінг передбачає включення гендерних аспектів у всі сфери діяльності суспільства, таким чином, щоб вони стали невід'ємною частиною всіх політик, програм та практик. Мета полягає в тому, щоб гендерна рівність була в основі всіх сфер життя.

Гендерна інклюзія – це стратегія, спрямована на забезпечення участі та включення різних гендерних груп у прийнятті рішень та участь у суспільних процесах. Мета – забезпечити, щоб гендерне рівноправ'я було враховане в усіх сферах життя [21].

Гендерна емповермент стратегія – це стратегія, спрямована на підвищення потенціалу і самодостатності жінок та інших гендерних груп, надання їм можливостей для активної участі у суспільстві та прийнятті рішень щодо власного життя.

Ці гендерно-орієнтовані стратегії визначають способи реалізації гендерної рівності та включеності у всі аспекти суспільства, сприяючи створенню більш справедливого та рівного середовища для всіх гендерних груп, а також сприяючи зміцненню економіки, соціального розвитку та громадянського суспільства через різноманітність та участь у прийнятті рішень. Такі стратегії впливають на всі сфери суспільства, надаючи можливість кожному людині розвиватися та здійснювати свої можливості незалежно від статі чи гендерної ідентичності.

Гендерна політика та її терміни визначають стратегії, методи та цілі, спрямовані на створення більш рівних умов для чоловіків та жінок у суспільстві. Вони є важливими для формування політики, що сприяє врахуванню та вирішенню гендерних нерівностей [1].

Розуміння та використання структурних типів термінів у галузі гендерної політики є ключовими для розвитку ефективних стратегій сприяння гендерній рівності. Гендерні категорії, які визначають різні

гендерні ідентичності, дозволяють усвідомлювати та враховувати різноманіття гендерів у суспільстві.

Поняття, що стосуються гендерних ролей та стереотипів, не лише описують соціальні очікування, але й допомагають у розумінні впливу цих очікувань на життя чоловіків і жінок. Вони також відображають патріархальні структури та рухи фемінізму, які мають на меті розширення прав та можливостей для всіх гендерних груп.

Терміни, що відображають гендерну нерівність та дискримінацію, є ключовими у виявленні та вирішенні проблем нерівності між статями у суспільстві. Вони ставлять під сумнів існуючі стереотипи та викликають на усвідомлення потреби у справедливому та рівному ставленні до всіх.

Організаційні аспекти гендерної політики, включаючи гендерні програми та інституційну гендерну інтеграцію, створюють фундамент для впровадження гендерно орієнтованих стратегій у різних сферах суспільства.

Методи аналізу гендеру стали невід'ємною частиною політики та програм, допомагаючи у визначенні та виправленні нерівностей у впливі на різні гендерні групи. Ці методи є інструментами для забезпечення більш ефективних та гендерно-чутливих стратегій.

Гендерно-орієнтовані стратегії, такі як освіта з гендерних питань та програми гендерної чутливості, виступають у ролі важливих кроків у вирішенні гендерних нерівностей, спрямованих на зміну уявлень та усунення соціальних бар'єрів для різних гендерних груп.

2.2. Способи перекладу термінів у сфері гендерної політики

Переклад термінів у сфері гендерної політики вимагає уважності та урахування специфіки кожної мови та культури. Оскільки гендерна термінологія є чутливою та відображає складні аспекти статевої ідентичності, переклад може впливати на сприйняття й розуміння концепцій. Розглянемо деякі способи перекладу термінів у гендерній політиці [50]:

1. Дослівний переклад. У деяких випадках терміни можуть перекладатися дослівно, але це може не завжди точно передавати значення. Наприклад, "gender roles" (гендерні ролі) може бути перекладено як "ролі за статевою приналежністю".

2. Транскрипція або транслітерація. Деякі терміни можуть бути транскрибовані або транслітеровані, зберігаючи оригінальну форму слова у новій мові. Наприклад, "gender mainstreaming" можна перекласти як "гендерний мейнстрімінг".

3. Адаптація термінів. Іноді терміни потребують адаптації до мови та культури. Наприклад, "gender identity" може бути перекладено як "гендерна ідентичність" або "статева самоідентифікація".

4. Створення нових термінів. У деяких випадках може знадобитися створення нових термінів для відображення концепцій, які ще не існують у даній мові. Наприклад, "gender-neutral pronouns" може вимагати створення нових заміників для відображення нейтральної статевої приналежності.

5. Узгодженість із загальноприйнятими термінами. Важливо враховувати, яким чином інші мови або культури вже перекладають певні терміни, щоб забезпечити узгодженість у сприйнятті цих понять.

У процесі перекладу термінів у гендерній політиці важливо враховувати контекст та особливості кожної мови та культури, щоб забезпечити точне та чітке розуміння гендерних понять та концепцій. Розуміння та правильний переклад термінів у галузі гендерної політики є важливою складовою для спілкування та розробки ефективних стратегій у цій сфері. При перекладі гендерної термінології важливо враховувати відмінності у сприйнятті гендерних понять у різних культурах та мовах.

Деякі терміни, які описують феномени гендерної політики, можуть мати відповідники у багатьох мовах, але їх переклад може варіюватися в залежності від контексту. Наприклад, термін "gender equality" може бути перекладений як "рівність статей" або "гендерна рівність" українською,

залежно від того, яке формулювання краще відображає його значення в конкретному контексті [12].

Деякі терміни можуть бути складні у перекладі через їх специфіку. Наприклад, "gender identity" або "гендерна ідентичність" відображають поняття, що описують особистий вибір та уявлення про власну стать, і їх переклад може потребувати введення нових термінів або пояснень, оскільки це поняття може бути унікальним для кожної культури.

Однією з ключових стратегій у перекладі гендерних термінів є пошук компромісу між точністю та доступністю для аудиторії. Інколи необхідно використовувати адаптацію або створення нових термінів для кращого розуміння гендерних понять, але важливо, щоб ці терміни були доступні та зрозумілі для широкої аудиторії [12].

У перекладі термінів у сфері гендерної політики також важливо враховувати етичні аспекти та уникати використання термінів, які можуть викликати образу чи стигматизацію.

Загалом, точний та чутливий переклад термінів у галузі гендерної політики вимагає ретельного вивчення контексту, усвідомлення культурних особливостей та пошуку оптимальних способів передачі гендерних понять у мову, яка була б доступною й зрозумілою для аудиторії.

Звичайно, деякі терміни у гендерній політиці можуть бути дуже контекстуальними, і їх переклад може залежати від конкретного використання чи специфічного контексту. Наприклад, термін "gender mainstreaming" може бути перекладений як "гендерне впровадження у всі сфери" чи "інтеграція гендерних аспектів у політику". Важливо зрозуміти, як саме цей термін використовується в конкретному контексті, щоб знайти належний йому відповідник [44].

Під час перекладу гендерних термінів важливо враховувати емпатію та чутливість до потреб та реалій кожної групи чи культури. Наприклад, у деяких мовах важливо враховувати наявність граматичних різниць між статями, що може вплинути на переклад певних термінів. Крім того, бажано

уникати лексичних підмін, які можуть викликати спотворення значень гендерних термінів. Підбираючи відповідний переклад, слід уникати зміни суті поняття чи використання термінів, що мають негативне чи стигматизуюче значення.

Одним із важливих аспектів перекладу гендерних термінів є пояснення їх значення та контексту використання. Це допомагає уникнути непорозуміння та сприяє кращому розумінню та прийняттю концепцій гендерної політики [14].

Переклад гендерних термінів у галузі гендерної політики вимагає комплексного підходу, який поєднує точність та чутливість до культурних, соціальних та політичних контекстів. Врахування цих аспектів сприяє створенню ефективних та точних перекладів, що відображають сутність гендерних понять і принципів.

Деякі специфічні аспекти гендерної термінології можуть бути складними для перекладу через їх унікальність та контекстуальність. Наприклад, термін "genderqueer" або "гендерно-нетрадиційний" відображає статеві ідентичності, які виходять за межі традиційних уявлень про гендер. У деяких випадках, може бути корисним уникати дослівного перекладу та шукати еквіваленти, що краще відображають суть понять у новій мові, забезпечуючи при цьому збереження їхнього основного значення [44].

Також важливо враховувати культурні відмінності при перекладі гендерних термінів. Оскільки сприйняття гендерних понять може відрізнятися в різних країнах та культурах, потрібно уникати загальних припущень і враховувати унікальні аспекти кожної мови.

Крім того, важливо уникати стереотипного мислення при перекладі гендерних термінів. Це означає уникати використання старих, застарілих чи обмежених підходів у перекладі та враховувати різноманітність та динаміку у гендерних ідентичностях [50].

В цій сфері велике значення має співробітництво з експертами, які мають глибокі знання не лише мови, але й гендерної термінології, щоб забезпечити належний та точний переклад гендерних понять.

Загалом, переклад гендерної термінології вимагає уважності, чутливості до контексту та культурних особливостей, а також врахування широкого спектру можливих значень та трактувань гендерних понять у різних культурах.

У сфері гендерної політики важливо враховувати специфіку та чутливість при перекладі термінів. Існує кілька способів перекладу, включаючи транслітерацію, транскрипцію, адаптацію, а також вживання термінів-аналогів чи пояснень. Важливо враховувати культурні, історичні та соціальні контексти при виборі методу перекладу, оскільки це впливає на розуміння та сприйняття гендерних термінів у різних культурах та мовних середовищах. Оптимальний спосіб перекладу термінів у сфері гендерної політики - це такий, що забезпечує точність передачі концепцій та залишає можливість для розуміння та використання цих термінів у контексті сприйняття гендерних питань.

2.3. Семантика термінів у сфері гендерної політики

Гендерна політика включає в себе сукупність стратегій, програм та правових норм, спрямованих на забезпечення рівності між чоловіками та жінками, а також на визнання та захист прав осіб з різними гендерними ідентичностями та вираженнями. У цьому контексті семантика термінів має велике значення, оскільки правильне розуміння і використання термінів допомагає уникнути стереотипів, дискримінації та непорозумінь.

Наприклад, терміни "стать" (sex) та "гендер" (gender) часто використовуються як синоніми, але вони мають різні значення. "Стать" зазвичай означає біологічні відмінності між чоловіками та жінками, тоді як "гендер" відображає соціальні, культурні та психологічні аспекти, що

визначаються суспільством. Розрізнення цих термінів допомагає уникнути узагальнень та сприяє розумінню різноманітності гендерних ідентичностей [22].

Також важливо враховувати поняття "гендерної рівності" (gender equality) та "гендерної різноманітності" (gender diversity). Гендерна рівність прагне до однакових можливостей та прав для всіх гендерів, тоді як гендерна різноманітність визнає та вшановує різноманіття гендерних ідентичностей та виражень [22].

Семантика термінів у гендерній політиці є ключовою для побудови відкритого, рівноправного суспільства, де кожна особа має можливість самовизначення та отримання поваги незалежно від їх гендерної ідентичності чи виразу.

Розуміння та використання правильної семантики в гендерній політиці є важливим етапом у забезпеченні поваги до гідності кожної людини. Точне визначення термінів, таких як "трансгендерність" (transgender identity), "нетрадиційна гендерна ідентичність" (non-traditional gender identity), "гендерні стереотипи" (gender stereotypes) та "сексуальна орієнтація" (sexual orientation), допомагає уникнути неправильного тлумачення та стигматизації осіб, що відповідають цим поняттям [28].

Застосування у гендерній політиці відповідних термінів допомагає усвідомити різноманіття гендерних ідентичностей та виразів, сприяючи визнанню унікальності кожної особи. Це створює основу для включення різноманітних голосів у діалоги та прийняття рішень у громадському просторі.

Окрім того, важливою складовою гендерної політики є захист прав жінок, дівчат, чоловіків та хлопців від будь-якої форми насильства, в тому числі насильства згідно з їх гендерною приналежністю. Розвиток та реалізація гендерної політики забезпечують створення сприятливих умов для усіх гендерних груп, сприяючи їхньому рівноправ'ю та добробуту у суспільстві.

Глибоке розуміння та коректне використання термінології в гендерній політиці має критичне значення для створення толерантного, рівного та інклюзивного суспільства, де кожна особа має можливість вибору та самовизначення без обмежень чи дискримінації.

Загально визнано, що гендерна політика має на меті створення суспільства, де гендер не визначає можливостей та прав людини. Справедливе та рівноправне поводження з усіма гендерними групами є важливим кроком у досягненні цієї мети [14].

У цьому контексті, розрізнення та використання відповідної лексики у гендерній політиці допомагає зменшити стигматизацію, відчуття відчуження та нерівність серед різних гендерних груп. Зокрема, уникнення узагальнень та використання точної термінології сприяє кращому розумінню та взаєморозумінню між суспільними групами, що в свою чергу сприяє побудові відкритого та толерантного суспільства.

Поруч із цим, важливо враховувати, що гендерна політика не обмежується лише усуненням дискримінації. Вона також спрямована на створення умов для розвитку особистості, підтримки можливостей для самореалізації кожної людини, незалежно від їхньої гендерної приналежності чи вираження.

Семантика термінів у сфері гендерної політики відіграє ключову роль у практичному застосуванні цих політик. Вона визначає наочність, чіткість та ефективність усіх ініціатив, законодавчих актів та програм, спрямованих на створення рівних умов для всіх гендерних груп.

Правильне визначення та використання термінів у гендерній політиці впливає на [50]:

1. Законодавство. Правильна термінологія у гендерній політиці важлива для написання законів, які забезпечують рівні права та можливості для всіх гендерних груп.

2. Програми та стратегії. Розробка програм і стратегій, спрямованих на викорінення гендерної нерівності, базується на розумінні та використанні

точних термінів, які відображають потреби та інтереси різних гендерних груп.

3. Соціальний діалог. Правильне використання термінів сприяє конструктивному соціальному діалогу щодо гендерних питань, зменшуючи непорозуміння та конфлікти.

4. Освіту та свідомість. Включення відповідної термінології у навчальні програми допомагає молодшому поколінню усвідомити різноманітність гендерних ідентичностей.

5. Захист прав. Відповідна термінологія є важливою для захисту прав осіб з різними гендерними ідентичностями та вираженнями від дискримінації та насильства.

Практичне застосування правильної семантики термінів у гендерній політиці створює основу для реальних змін у суспільстві, сприяє створенню інклюзивного середовища та рівних можливостей для усіх людей, незалежно від їхньої гендерної ідентичності чи виразу [50].

Застосування правильної семантики термінів у гендерній політиці також сприяє формуванню інклюзивних інституцій та організацій. Компанії, урядові установи, неприбуткові організації та інші суспільні структури можуть вдосконалити свою роботу та політики, враховуючи відповідну термінологію.

Використання точних термінів у внутрішніх та зовнішніх комунікаціях сприяє створенню атмосфери поваги та рівності. Це дозволяє створювати простір, де кожна особа відчуває себе поважною та захищеною незалежно від гендерної приналежності чи вираження .

Зокрема, у бізнес-середовищі правильна термінологія у гендерній політиці може вплинути на кадрову політику, створення адекватних програм рівності та включення, а також формування рівних можливостей для кар'єрного зростання для всіх співробітників, незалежно від їхньої гендерної приналежності. Наприклад, врахування гендерної різноманітності може бути корисним у рекламних кампаніях та розвитку продуктів, оскільки це

дозволяє краще сприйняти потреби та уподобання різних гендерних груп [22].

Практичне застосування правильної семантики термінів у гендерній політиці є не лише питанням коректності мовлення, але й ключовим елементом створення рівних умов, утвердження рівності та інклюзивності у всіх сферах суспільства.

Зважаючи на динамічний розвиток суспільства, використання правильної термінології у гендерній політиці має йти разом із постійним аналізом та оновленням. Оскільки гендерна грамотність постійно еволюціонує, важливо урахувати нові аспекти та реалії, що виникають у цій сфері.

Наприклад, активізація громадського обговорення нових форм гендерної ідентичності, які виходять за межі традиційних уявлень про чоловіків і жінок, потребує уточнення та розширення термінології для їхнього належного відображення та розуміння [28].

Також, важливим етапом в практичному застосуванні гендерної політики є залучення різних зацікавлених сторін у процес формування та вдосконалення політики. Широкий діалог із зацікавленими групами, включаючи активістів, академічну спільноту, представників громадськості та урядові органи, сприяє розумінню потреб різних гендерних груп та формуванню більш ефективних стратегій.

Поширення гендерної грамотності серед широкої громадськості є важливим для підвищення рівня усвідомлення та підтримки рівних прав та можливостей для усіх. Інформаційні кампанії, освітні програми та тренінги сприяють формуванню більш грамотного та толерантного суспільства щодо гендерних питань.

Практичне застосування та постійне оновлення семантики термінів у гендерній політиці є важливою складовою для досягнення рівних умов для усіх осіб та створення більш справедливого та інклюзивного суспільства.

Застосування відповідної термінології у гендерній політиці не лише створює основу для рівних можливостей та поваги до різноманіття гендерних ідентичностей, але й сприяє створенню суспільства, де кожна людина може почувати себе поважною, прийнятою та визнаною незалежно від її гендерної приналежності чи виразу [50].

Істинна сутність гендерної політики полягає у визнанні унікальності та різноманітності кожної людини та забезпеченні рівних можливостей для реалізації свого потенціалу без будь-яких обмежень чи дискримінації. Працюючи над вдосконаленням термінології та розумінням різних аспектів гендерних питань, ми сприяємо побудові більш відкритого, рівноправного та сприйнятливого суспільства для всіх його учасників.

Зважаючи на поширеність гендерної нерівності та стереотипів, важливо звернути увагу на визначення та використання термінології у гендерній політиці для боротьби з цими проблемами. Наприклад, коректне використання термінів допомагає уникнути узагальнень та сприяє відмові від шкідливих гендерних стереотипів, що можуть бути запереченням рівних можливостей для всіх [44].

Гендерна чутливість у мовленні та використання відповідної термінології можуть також покращити комунікацію між різними гендерними групами та сприяти спільному розумінню та взаємодії в суспільстві.

Багато країн вже впроваджують стандарти щодо використання гендерно-чутливої термінології у різних сферах, починаючи від урядових структур до освітніх і медійних установ. Це створює стандартизовану основу для адекватного та поважного використання термінів та сприяє покращенню гендерної рівності у різних аспектах суспільства. Правильне визначення та використання термінів у гендерній політиці відіграє ключову роль у створенні більш інклюзивного та рівноправного суспільства, де кожна людина має можливість самовизначення та отримання поваги та рівних можливостей [50].

Гендерна політика та використання відповідної термінології є важливими аспектами для побудови справедливого, інклюзивного та рівноправного суспільства. Правильне розуміння та застосування термінів у гендерній політиці сприяють уникненню дискримінації, стереотипів та сприяють формуванню поважного та толерантного середовища для всіх гендерних груп.

Практичне застосування гендерної чутливості у мовленні, законодавстві, комунікації та соціальних ініціативах є ключем до створення умов для повного самовизначення та розвитку для кожної людини. Розширення усвідомленості та впровадження відповідної термінології в різні сфери суспільства допоможе змінити наше розуміння гендерних питань та сприятиме побудові більш рівного, інклюзивного й толерантного світу для всіх.

Отже, враховуючи семантику термінів у гендерній політиці, необхідно прагнути до побудови суспільства, яке визнає та поважає різноманіття гендерних ідентичностей, надає рівні права та можливості кожній людині та створює умови для їхнього повноцінного розвитку та участі у суспільному житті.

Висновки до розділу 2

У розділі вивчено конкретні виклики та стратегії перекладу гендерно зумовленої термінології, що виникають у контексті гендерної політики. Дослідження визначило ключові терміни та їхню важливість у формуванні сучасної гендерної термінології. Зокрема, розглянуто варіативність перекладу таких термінів та їх вплив на сприйняття та реалізацію гендерної політики в різних культурних контекстах.

Аналіз практичних аспектів перекладу відобразив важливість вибору належних стратегій та урахування культурних особливостей для збереження ефективності перекладених термінів у гендерній політиці. Дослідження

розкрило труднощі та виклики, що виникають під час перекладу гендерної термінології, і запропонувало практичні рекомендації для перекладачів у вирішенні цих завдань.

Отримані результати сприятимуть подальшому розвитку гендерної лінгвістики та політичного перекладу, а також нададуть засади для створення ефективних комунікативних стратегій у сфері гендерної політики. Важливо врахувати ці аспекти при подальших наукових та практичних роботах, спрямованих на покращення якості перекладу в галузі гендерної політики та сприяння зрозумінню та підтримці гендерної рівності в різних культурних середовищах.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В результаті цього дослідження гендерної термінології англійської мови вдалося виявити і ретельно проаналізувати структурні та семантичні аспекти, пов'язані з вираженням гендерної ідентичності. Цей аналіз дозволяє не лише глибше зрозуміти специфіку гендерного вираження, а й визначити ключові тенденції у використанні гендерної термінології.

На теоретичному рівні це дослідження внесло суттєвий внесок у сучасну гендерну лінгвістику, розкривши нові перспективи розуміння мовленнєвих проявів гендерної ідентичності. Виявлені структурні особливості та семантичні відтінки гендерної термінології надають підстави для удосконалення теорії перекладу в контексті гендерних виразів.

Практично це дослідження вказує на значущість його результатів для професіоналів у сфері перекладу та міжкультурної комунікації. Рекомендації, розроблені на основі аналізу гендерної термінології, стають ефективними інструментами для перекладачів та мовців, допомагаючи їм у виборі належних стратегій в перекладі та використанні гендерної мовної динаміки в міжкультурних взаємодіях.

Крім того, результати дослідження можуть мати значущі наслідки для соціокультурних аспектів сучасного суспільства, сприяючи розкриттю гендерних ролей та сприяючи усвідомленню гендерних відмінностей через ефективне мовленнєве вираження. Загалом, це дослідження відкриває двері для подальших досліджень та застосувань у галузі гендерної лінгвістики, сприяючи поглибленню наших знань про роль мови у формуванні гендерної свідомості та спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власенко, Г. В. (2013). Теорія перекладу. Київ: Видавництво Національного університету "Києво-Могилянська академія".
2. Гайдай, О.М. "Мовний образ наукової термінології в аспекті теорії перекладу." Фахова комунікація. 2018.
3. Гак, В.Г. "Теорія перекладу: новий взгляд." Видавництво Київського університету, 2007.
4. Галаган, О.М. "Гендерні аспекти перекладу технічної лексики в сучасних українських мас-медіа." Лінгводидактика. 2020.
5. Галкіна, І.В. "Гендерний аспект перекладу англomовного художнього тексту (на матеріалі творів Дж. Остіна)." Фахова комунікація. 2018.
6. Герасименко, Г. (2009). Основні поняття теорії перекладу. Київ: Видавництво Київського університету.
7. Гладкая, Н. В. "Лінгвокультурологічні аспекти перекладу гендерної лексики (на матеріалі англійської та української мов)." Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки. 2019.
8. Гладкая, Н.В. "Гендерні аспекти перекладу в аспекті лінгводидактики." Мовознавство. 2015.
9. Гринюк, Н.Г. "Гендерна лексика української та англійської мов: особливості вживання та переклад." Наукові праці Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Філологічні науки. 2017.
10. Донченко, Т. П. (2007). Лінгвістичні основи перекладу. Київ: Видавництво Київського університету.
11. Іванишин, І. М. (2015). Основи теорії перекладу. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
12. Карасік, В. І. (2003). Теоретичне мовознавство: Підручник. Київ: Вища школа.

13. Коломієць, В.М. "Гендерна аспектологія перекладу: теорія і практика." Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2016.
14. Левицька, Л.Д. "Лінгвокогнітивний аспект перекладу науково-технічних текстів." Фахова комунікація. 2016.
15. Левчук Л.Г. "Теоретичні аспекти дослідження терміну в сучасному українському мовознавстві." Мовознавство. 2018.
16. Лесик, О. С. "Гендерно-зумовлені особливості перекладу (на матеріалі англійської та української мов)." Мовознавство. 2018.
17. Ляшенко Л.В. "Теоретичні аспекти перекладознавства." Філологічні науки. 2017.
18. Ляшенко, І. В. (2016). Мовознавчі аспекти вивчення термінології. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського, (3), 70-74.
19. Лященко, А.В. "Гендерні аспекти перекладу англійських фемінінних та маскулінних прізвищ і відмінювань українською мовою." Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. 2018.
20. Скопинський, В.В. "Основи теорії перекладу." Криворізький національний університет, 2015.
21. Скопінська, Н.А. "Гендерні аспекти перекладу: теоретичний і практичний аспекти." Літературознавчі дослідження. 2018.
22. Степаненко, О. (2004). Мова та переклад: Навчальний посібник. Київ: Академвидав.
23. Ткаченко, І.В. "Гендерні аспекти перекладу (на матеріалі англійської та української мов)." Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки. 2017.
24. Федорченко, А.В. "Гендерні аспекти перекладу фразеологізмів (на матеріалі англійської і української мов)." Лінгводидактика. 2020.

25. Холодова, Н. (2006). Термінологія та перекладознавство. Київ: Видавництво Київського університету.
26. Чернишева, Л. В. (2010). Основи теорії перекладу: Навчальний посібник. Київ: Видавництво Національного університету "Києво-Могилянська академія".
27. Чернишова, О.В. "Гендерний аспект літературного перекладу (на прикладі англomовної прози)." Мовознавство. 2015.
28. Чернівець, О. І. (2008). Мовознавство: Сучасні теоретичні концепції. Київ: Либідь.
29. Швачко, Л. І. (2012). Теорія перекладу: Підручник. Київ: Академвидав.
30. Ярош, О.А. "Переклад інтерсексуальності: лінгвокультурологічний аспект." Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Філологія". 2019.
31. Baker, M. "In Other Words: A Coursebook on Translation." Routledge, 1992.
32. Baker, M. "The Routledge Handbook of Translation and Politics." Routledge, 2021.
33. Bassnett, S., & Lefevere, A. (2018). Translation, History and Culture. Routledge.
34. Bell, R. T. "Translation and Translating: Theory and Practice." Longman, 1991.
35. Cabré, M. T. "Terminology: Theory, methods, and applications." John Benjamins Publishing, 1999.
36. Dudyk, R. "Terminology in the Context of Modern Linguistics." Terminology. 2012.
37. Hatim, B., & Mason, I. "Discourse and the Translator." Routledge, 1997.
38. Holmes, J. S. "The Name and Nature of Translation Studies." In Venuti, L. (Ed.), "The Translation Studies Reader." Routledge, 2000.
39. Inghilleri, M. "Interpreting Justice: Ethics, Politics and Language." Routledge, 2012.
40. Inghilleri, M. "Translation and Gender: Translating in the 'Era of Feminism'." Routledge, 2005.

41. Karamitroglou, F. "Towards a Methodology for the Investigation of Norms in Audiovisual Translation: The Choice Between Subtitling and Revoicing in Greece." *Meta: Journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*. 1998.
42. Larkosh, C. "Gender, Sexuality, and Translation: The Politics of Voice and Identity." Routledge, 2018.
43. Munday, J. (2016). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Routledge.
44. Newmark, P. "A Textbook of Translation." Prentice Hall, 1988.
45. Nord, C. "Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis." Rodopi, 2005.
46. Pym, A. "Exploring Translation Theories." Routledge, 2014.
47. Schäffner, C. (2014). *Translation Research and Interpreting Research*. Routledge.
48. Simon, S. "Gender in Translation: Cultural Identity and the Politics of Transmission." Routledge, 1996.
49. Snell-Hornby, M. "The Turns of Translation Studies: New Paradigms or Shifting Viewpoints?" John Benjamins Publishing, 2006.
50. Toury, G. "Descriptive Translation Studies and Beyond." John Benjamins Publishing, 1995.
51. Tymoczko, M. "Enlarging Translation, Empowering Translators." St. Jerome Publishing, 2007.
52. Venuti, L. "The Scandals of Translation: Towards an Ethics of Difference." Routledge, 1998.
53. von Flotow, L. "Translation and Gender: Translation in the Era of Feminism." *Canadian Review of Comparative Literature*. 1991.

SUMMARY

In today's society, discussions of gender equality and gender expression are becoming central to cultural, social, and political challenges. Particular attention is paid to the linguistic expression of gender roles and terms. English, being a global communication tool, plays a key role in this discourse. All this determines the relevance of the study.

The aim of this study is to analyze gender terminology in English in depth, including the study of structural and semantic aspects. The main goal is to reveal the specifics of expressions related to gender identity and their shades in speech.

Achieving this goal involves performing the following tasks:

To analyze the structural and semantic features of gender terminology:

to consider the main linguistic constructions that express gender.

To define specific semantic shades of gender terms.

To study the impact of gender language dynamics on translation.

To study the difficulties that arise when translating gendered expressions.

To analyze the variability of translation of gender terminology in different cultural contexts.

To define the role of gender terminology in intercultural communications.

To analyze the impact of gender language dynamics on intercultural perception.

To study the possibilities of adapting gender terminology to ensure effective intercultural communication.

The object of the study is gender terminology in English.

The subject of the study is the structural and semantic features of expressions related to gender identity.

Scientific novelty: The study contributes to the scientific discourse through a systematic look at gender terminology in English and the development of recommendations for speakers and translators to ensure effective communication in gender-diverse contexts.

Theoretical and practical significance: The study of gender terminology in English is highly theoretically important, expanding the understanding of linguistic mechanisms of gender identity expression and improving translation theory. Contributions include the analysis of structural and semantic aspects, the identification of new trends in the use of gender terminology, and the development of translation strategies. Practically, the research provides recommendations for translators and speakers, promoting the effective use of gendered language dynamics in different cultural contexts. This is important for supporting intercultural communication and the development of gender linguistics and translation.

The work consists of an introduction, two chapters with conclusions to each chapter, general conclusions, a list of references and appendices.

The introduction defines the purpose of the study and its objectives, the object and subject of the work, research methods; substantiates the relevance of the chosen issues; outlines the scientific novelty, theoretical and practical significance of the work.

The first chapter of the master's thesis outlines the theoretical foundations of the study of the term in modern linguistics and translation studies, in particular, the concepts of "term" and "terminology" are defined, their features are highlighted; the structure of the term and ways of translating terminological units are considered.

The second section analyzes the practical aspects of translation of terms in the field of gender policy, identifies their structural types, defines the ways of their translation and semantics.

The sections are followed by conclusions to each of them, as well as general conclusions, which summarize the results of the study.

As a result of this study of gender terminology in English, it was possible to identify and thoroughly analyze the structural and semantic aspects related to the expression of gender identity. This analysis allows us not only to better understand

the specifics of gender expression, but also to identify key trends in the use of gender terminology.

At the theoretical level, this study has made a significant contribution to modern gender linguistics, revealing new perspectives on understanding the linguistic manifestations of gender identity. The identified structural features and semantic shades of gender terminology provide grounds for improving the theory of translation in the context of gender expressions.

In practical terms, this study indicates the significance of its results for professionals in the field of translation and intercultural communication. The recommendations developed on the basis of the analysis of gender terminology become effective tools for translators and speakers, helping them to choose appropriate translation strategies and use gender language dynamics in intercultural interactions.

In addition, the results of the study may have significant implications for the socio-cultural aspects of modern society by contributing to the disclosure of gender roles and promoting awareness of gender differences through effective linguistic expression. Overall, this study opens the door for further research and applications in the field of gender linguistics, contributing to the deepening of our knowledge of the role of language in shaping gender consciousness and community.